

Univerzita Karlova
Právnická fakulta

Tereza Poláčková

PRÁVA A POVINNOSTI VLASTNÍKA LESA

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: Doc. JUDr. Jaroslav Drobník, CSc.

Katedra práva životního prostředí

Datum vypracování práce: 3.2.2009

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala svému konzultantovi, Doc. JUDr. Jaroslavu Drobníkovi, CSc., a Ing. Jiřímu Sládkovi, vedoucímu oddělení státní správy lesů na městském úřadě v Benešově, kteří mi věnovali svůj čas a poskytli mi řadu užitečných informací ke zpracování této práce.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně a že jsem v ní vyznačila všechny prameny, z nichž jsem čerpala, způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Praze dne 3.2.2009

Tereza Poláčková

OBSAH:

	str.
1. ÚVOD	6
2. LESY NA ÚZEMÍ ČR	7
2.1. Výměra a podíl lesních pozemků na celkové ploše území ČR v letech 1989 - 2007	8
2.2. Kategorie lesů a jejich podíl na celkové výměře lesních pozemků v letech 1989 – 2007....	8
2.2.1. Lesy ochranné	8
2.2.2. Lesy zvláštního určení	9
2.2.3. Lesy hospodářské	9
2.3. Struktura vlastníků lesů v ČR v letech 1989 – 2007	10
3. VLASTNICTVÍ LESA	12
3.1. Právní institut vlastnictví obecně a ve spojitosti s vlastnictvím lesa	12
3.2. Les jako předmět vlastnictví	14
3.3. Vlastnictví lesa	15
3.4. Stát jako vlastník lesa	17
4. PRÁVA A POVINNOSTI VLASTNÍKA LESA	18
4.1. Práva a povinnosti vlastníka lesa při hospodaření v lesích	18
4.1.1. Lesní hospodářské plány a lesní hospodářské osnovy	19
a) LHP	20
b) LHO	21
4.1.2. Obnova a výchova lesních porostů	22
4.1.3. Těžba dříví a lesní doprava	25
4.1.4. Hospodaření v lesích ochranných a lesích zvláštního určení	27
4.1.5. Poskytování náhrad a příspěvků vlastníkovi lesa podle lesního zákona	28
4.1.6. Meliorace a hrazení bystřín	31
4.1.7. Lesní hospodářská evidence	32
4.1.8. Odborný lesní hospodář	32
4.2. Práva a povinnosti vlastníka lesa při ochraně pozemků určených k funkci lesa	34
4.2.1. Povinnost oznámit nájem, podnájem, nebo výpůjčku lesních pozemků	34
4.2.2. Povinnost využívat lesní pozemky pouze k účelu plnění funkcí lesa	35
4.2.3. Povinnost nechat si odsouhlasit dělení lesních pozemků	35
4.3. Práva a povinnosti vlastníka lesa při ochraně lesa před škodlivými činiteli ...	36
4.3.1. Ochrana lesa před škodlivými organismy	37
4.3.2. Ochrana lesa před abiotickými vlivy a imisemi	41
4.3.3. Ochrana lesa před fyzikálními nebo chemickými faktory	43
4.3.4. Ochrana lesa před vznikem lesních požárů	43
4.4. Další práva a povinnosti vlastníka lesa stanovené lesním zákonem	45
4.4.1. Povinnost strpět obecné užívání lesů	45
4.4.2. Zákaz některých činností v lese	45
4.4.3. Povinnosti vlastníka lesa při inventarizaci lesů	45

4.4.4. Povinnost vlastníka lesa zajistit bezpečnost osob a majetku před ohrožením mající původ v lese a právo na náhradu škody vzniklé v důsledku provádění opatření k zajištění bezpečnosti osob a majetku před ohrožením majícím původ v lese	46
4.4.5. Povinnost strpět provádění preventivních opatření a odstraňování následků živelných pohrom	46
4.4.6. Povinnost strpět vstup na pozemky, do objektů a zařízení v rámci výkonu vrchního státního dozoru	47
4.5. Práva a povinnosti vlastníka lesa stanovené zvláštními zákony	47
4.5.1. Zákon č. 114/ 1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny	47
4.5.2. Zákon č. 326/ 2004 Sb., o rostlinolékařské péči	50
4.5.3. Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti	51
4.5.4. Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách	52
4.5.5. Daňové povinnosti a daňové úlevy	53
5. ODPOVĚDNOST VLASTNÍKA LESA	54
5.1. Delikt ní odpovědnost vlastníka lesa	54
5.1.1. Správní delikty a přestupky.....	54
5.1.2. Odpovědnost za trestné činy.....	56
5.2. Odpovědnost za ztráty na lesích	57
6. ZÁVĚR	60
7. POUŽITÁ LITERATURA	62
8. OSTATNÍ PRAMENY	64
9. PŘÍLOHY	66
9.1. Tabulky	66
9.2. Formuláře pro vlastníka lesa	68
9.3. Působnost orgánů státní správy lesů, se kterými přichází vlastník lesa nejčastěji do styku	70
10. RESUME V ANGLICKÉM JAZYCE	74
11. KLÍČOVÁ SLOVA	75

1. ÚVOD

Lesy tvoří přibližně třetinu veškerého území České republiky, jsou významnou složkou našeho životního prostředí, krajinným prvkem a se svými produkčními i mimoprodukčními funkcemi důležitou součástí života každého z nás.

Tato práce se snaží popsat a vysvětlit práva a povinnosti vlastníka tohoto zvláštního předmětu vlastnictví. Protože je les z důvodů výše uvedených potřeba chránit, je v našem právním řádu řada právních předpisů, které práva a povinnosti vlastníka lesa upravují a kterými se každý vlastník lesa musí řídit. Pojednat o ustanoveních těchto právních předpisů, které se vztahují na vlastníka lesa, je jedním z cílů této práce.

Nejprve se bude tato práce zabývat základními údaji o lesích v ČR, poté přejde k vysvětlení samotného pojmu vlastnictví, a k popisu základních odlišností a zvláštností vlastnictví lesa od „běžného“ vlastnictví. Vlastník lesa je ve výkonu svého vlastnického práva značně limitován především zvláštními zákony jako je zákon č. 289/1995 Sb., lesní zákon, zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, zákon č. 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči, a další.

Ve stručné poznámce se tato práce bude věnovat problematice, jaký typ vlastnictví lesů je pro lesy „zdravější“ zda státní, či soukromý, neboť každý tento typ má svůj specifický přístup k plnění práv a povinností.

Těžiště samotné práce pak bude spočívat v rozboru práv a povinností vlastníka lesa při hospodaření v lesích, ochraně lesa před škodlivými činiteli, a dalších činnostech. Pokud právní předpisy stanoví povinnosti vlastníka lesa, upravují také odpovědnost za jejich porušení a sankce, které je možné za jejich porušení uložit, o tomto bude pojednáno v závěrečné části práce.

Nejvýznamnějším pramenem úpravy vlastnictví lesa a zejména tedy vlastnických práv a povinností, je samozřejmě zákon č. 289/1995 Sb., lesní zákon v platném znění („LZ“) a jeho prováděcí vyhlášky.

2. LESY NA ÚZEMÍ ČR

Lesy představují lesní porosty s jejich prostředím a pozemky určené k plnění funkcí lesa (§2 písm. a) LZ). Pojem les vystupuje mimo lesní zákon v mnoha dalších zákonech. Podle §3 písm. b) zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, je les významným krajinným prvkem, tzn. ekologicky, geomorfologicky nebo esteticky hodnotnou částí krajiny. Dále je les chráněn zákonem č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, jako specifický ekosystém (funkční soustava živých a neživých složek životního prostředí, jež jsou navzájem propojeny výměnou látek, tokem energie a předáváním informací...).

Funkcemi lesa jsou přínosy podmíněné existencí lesa, které se člení na produkční a mimoprodukční (§ 2 písm. b) LZ). Produkční (hospodářské) funkce lesa spočívají převážně v tvorbě dřevní hmoty a mimoprodukční funkce v ovlivňování klimatických a vodních poměrů na Zemi, produkci kyslíku, zachycování prachu a jiných škodlivých látek z ovzduší, ochraně půdy před vodní a větrnou erozí, apod.¹⁾ Lesy se zařazují podle svých převažujících funkcí do tří kategorií lesů, a to do kategorie lesů ochranných, lesů zvláštního určení, a lesů hospodářských (§6 LZ). Toto zařazení má rozhodující vliv právě pro vlastníka lesa a jeho hospodaření v lese, o této skutečnosti se dále zabývá tato práce.

Tato kapitola nastiňuje základní údaje o lesích na území České republiky, jako jsou výměra a podíl lesních pozemků na celkové ploše území ČR, podíl jednotlivých kategorií lesů na celkové výměře lesních pozemků a struktura vlastníků lesa. Přitom vychází z údajů z let 1989 – 2007.

¹⁾ Drobník J. – Damohorský, M.: Lesní zákon a předpisy související, texty s předmlouvou, Praha, C.H.Beck, 1996, str. 8

2.1. Výměra a podíl lesních pozemků na celkové ploše území ČR v letech 1989 - 2007

Plocha lesních pozemků v důsledku stálého zalesňování zemědělských pozemků setrvale mírně roste. Zatímco například v roce 2000 zaujímala plocha lesních pozemků 2 637 290 ha, v roce 2006 už to bylo 2 649 147 ha. Meziročně se plocha lesních pozemků zvyšuje přibližně o 0,07 %. ²⁾ O celkové výměře lesních pozemků a jejich podílu na celkové ploše území České republiky (vychází se z plochy o výměře 78 864 km²) v letech 1989 – 2007 pojednává tabulka č. 2.1 na straně 66.

2.2. Kategorie lesů a jejich podíl na celkové výměře lesních pozemků v letech 1989 –2007

Lesní zákon stanoví podle převažujících funkcí lesa tři kategorie lesů – lesy hospodářské, lesy ochranné a lesy zvláštního určení (§ 6 – 8). O podílu jednotlivých kategorií lesů na celkové ploše lesů v České republice v letech 1989 – 2007 pojednává tabulka č. 2.2 na straně 66.

Do které kategorie lesů konkrétní les spadá, je možné zjistit např. na příslušném obecním úřadě obce s rozšířenou působností, či přímo z lesního hospodářského plánu či osnovy (vysvětlení těchto pojmů viz. níže)

2.2.1. Lesy ochranné

Lesy ochranné zaujímají na území ČR kolem 3% všech lesů.³⁾ Jsou to lesy nacházející se na mimořádně nepříznivých stanovištích jako jsou sutě, prudké svahy, strže, nestabilizované náplavy a písky, rašeliniště, dále lesy vysokohorské pod hranicí stromové vegetace chránící níže položené lesy, lesy na exponovaných hřebenech a lesy v klečích (§ 7 odst. 1 LZ). O tom, jaký les je ochranný, rozhoduje věcně a místně příslušný krajský úřad, a to na návrh vlastníka lesa či z vlastního podnětu (§ 7 odst. 2 LZ).

²⁾ Zpráva o stavu lesa a lesního hospodářství ČR 2007, MZ ČR, str. 37

³⁾ Zpráva o stavu lesa a lesního hospodářství ČR 2007, MZ ČR, str. 39

Vlastníkům lesů ochranných a lesů zvláštního určení vyplývají z vlastnictví lesů těchto typů vedle běžných práv a povinností další „zvláštní“ práva a povinnosti, která jsou dána specifickými (mimoprodukčními) funkcemi a zvláštním režimem hospodaření v těchto lesích (o tomto dále podkapitola 4.1.4 této práce).

2.2.2. Lesy zvláštního určení

Lesy zvláštního určení jsou především lesy s posláním zlepšit životní prostředí, s hlavní funkcí zdravotní, rekreační, krajinyotvornou a ochrany přírody.⁴⁾ Jsou to lesy nacházející se na území národních parků a národních přírodních rezervací, v pásmech hygienické ochrany vodních zdrojů I. stupně, v ochranných pásmech zdrojů přírodních léčivých a stolních minerálních vod, v I. zónách chráněných krajinných oblastí, v přírodních rezervacích a přírodních památkách, v uznaných oborách a bažantnicích. Dále jsou to lesy lázeňské, příměstské, sloužící lesnickému výzkumu a výuce, se zvýšenou funkcí půdoochrannou, vodoochrannou, klimatickou nebo krajinyotvornou, a potřebné pro zachování biologické různorodosti. (§ 8 LZ). Tyto lesy představují 22% českých lesů.⁵⁾

Jsou to lesy, u kterých veřejný zájem nebo jiný oprávněný zájem na zlepšení a ochraně životního prostředí, na plnění mimoprodukčních funkcí lesa, je nadřazen funkcím produkčním (§8 odst. 2 LZ). O tom, jaký les bude zařazen do kategorie lesů zvláštního určení, rozhoduje příslušný krajský úřad z vlastního podnětu či na návrh vlastníka lesa (§8 odst. 3 LZ).

2.2.3 Lesy hospodářské

Lesy hospodářské jsou všechny ostatní lesy, které nejsou zařazeny v prvních dvou výše uvedených kategoriích (§ 9 LZ) Z tabulky č. 2.2 na straně 66 je zřejmé, že je to převážná část našich lesů (kolem 75 %). Pro tyto lesy je typické, že pro jejich vlastníka zde platí běžný způsob hospodaření.

⁴⁾ Staněk, J.: Lesní zákon v teorii a praxi, úplné znění zákona s komentářem, Písek, 1996, str. 29

⁵⁾ Zpráva o stavu lesa a lesního hospodářství ČR 2007, MZ ČR, str. 39

V odborné veřejnosti se objevují názory, že tato kategorizace lesů není dostačující. Jedná se o jednu z diskutovaných změn novely lesního zákona (nového lesního zákona). Touto problematikou se zabývá např. M. Kaňok ve svém odborném článku, ve kterém navrhuje rozšířit kategorie lesů o nové kategorie jako by byly např. kategorie lesů s výrazným vlivem nebo potencionální možnosti jejich ohrožení, lesy Natury 2000 a Ptačí oblasti, lesy intenzivně využívané pro zimní sport, lesy se sníženou ekologickou stabilitou, sníženou kvalitou produkce, lesy značně celoplošně poškozené zvěří, lesy výrazně ohrožené houbami, lesy s nevhodnou druhovou skladbou...Přijetí nových kategorií lesů spatřuje zejména v „potřebě přijmout odlišná hospodářská opatření k těmto lesům, a to nejen hospodářská ale i rozdílná opatření z pohledu ochrany přírody, z pohledu budoucích ekonomických vkladů do nich, včetně jejich obnovy. Z toho by vyšel i řízený diferencovaný přístup pro budoucnost, zabezpečující selektovaná opatření podle kvality a budoucí životnosti porostů“⁶⁾ S tímto lze souhlasit, do budoucna by bylo dobré, některé z výše uvedených návrhů do lesního zákona zakomponovat, a to z důvodu poskytnutí co největší ochrany našim lesům. Pro vlastníky lesů by to však mohlo znamenat další omezování v jejich hospodaření, a vynakládání větších finančních prostředků. Proto by měl stát, pokud k některým z výše uvedeným návrhům přistoupí, vlastníky lesů, jichž by se to týkalo, dostatečně finančně podporovat.

2.3. Struktura vlastníků lesů v ČR v letech 1989 – 2007

Z údajů z roku 1989, znázorňující vlastnickou strukturu lesů na území ČR je jasné, že více než 94% všech lesů bylo ve vlastnictví státu a pouhých 5% ve vlastnictví nebo v užívání zemědělských družstev a fyzických osob.⁷⁾ Tato struktura se výrazně po tomto roce změnila v důsledku významných společenských změn, kdy došlo k pádu komunistického režimu a došlo k přeměně politického zřízení na demokratické principy.

⁶⁾ Kaňok, M.: Kategorizace lesů – K záměru nového lesního zákona, Lesnická práce 1/2007, str. 15-17

⁷⁾ Zpráva o stavu lesa a lesního hospodářství ČR 2000, str. 30

Docházelo k postupnému navrácení lesů jejich majitelům, některé restituční nároky však dosud nejsou vypořádány – jako např. historický lesní majetek církví (vládní návrh zákona o majetkovém vypořádání s církvemi prošel 1. čtením dne 29.dubna 2008 a jeho projednání bylo prozatím odročeno) a historické majetky obcí, které po roce 1949 převzaly tehdejší organizace federálního ministerstva obrany a dosud na nich hospodaří státní podnik Vojenské lesy a statky.⁸⁾

Po roce 1989 dochází ke snaze odstranit některé majetkové křivdy, k nimž v minulosti došlo a vrátit část lesního majetku do vlastnictví a obhospodařování původním vlastníků, resp. jejich právním nástupcům. Restituce lesů byla politickým rozhodnutím, a prvořadým úkolem byla obnova vlastnických vztahů. Ve druhé fázi pak mělo dojít ke zlepšení úrovně hospodaření, což se ve většině případů stalo. Pravdou ale je, že obnova soukromých vlastnických vztahů a jejich respektování po 40 letech nadřazenosti společenského vlastnictví byl velmi složitý politický, sociálně – ekonomický a mravní problém. V lesním zákoně se tato obnova vlastnických práv projevuje v tom, že povinnosti, které předchází lesní zákon ukládal uživatelům lesa, směřují přímo vůči jeho vlastníků.⁹⁾ Přejed státních lesů do vlastnictví jiných subjektů se uskutečnil zejména na základě zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku.

V roce 2000 nabyt účinnosti zákon č. 114/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 172/1991 Sb., o přechodu některých věcí z majetku ČR do vlastnictví obcí, na jehož základě mělo přejít do majetku obcí v ČR asi 370 000 ha lesních pozemků a zákon č. 212/2000 Sb., o zmírnění některých majetkových křivd způsobených holocaustem a o změně zákona č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku (rozšířil okruh oprávněných osob k nakládání s lesy)

Téhož roku byl také na základě zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, proveden převod 16 tisíc ha lesních pozemků z majetku státu do vlastnictví vysokých škol, které mají akreditován studijní program v oblasti lesnictví.¹⁰⁾

⁸⁾ Růžková, M.: VII. konference Sdružení vlastníků obecných a soukromých lesů, časopis Lesnická práce 5/2008, str. 11

⁹⁾ Ježková Z.: Vlastnické právo a ochrana lesa, diplomová práce, 2002, str. 26-27

¹⁰⁾ Zpráva o stavu lesa a lesního hospodářství ČR 2000, MZ, str. 29

Z tabulky č. 2.3 na straně 67 znázorňující strukturu vlastníků lesů v letech 1989 – 2007 je zřejmé, že státní vlastnictví lesa postupně klesá a zvyšuje se soukromé vlastnictví lesů. Zatímco v roce 1990 vlastnil stát 96 % a soukromí vlastníci 0,1% lesů, v dnešní době vlastní stát 60 % lesů a soukromí vlastníci 21 % lesů.¹¹⁾

3. VLASTNICTVÍ LESA

3.1. Právní institut vlastnictví obecně a ve spojitosti s vlastnictvím lesa

Na vlastníka lesa stejně jako na jakéhokoliv jiného vlastníka se vztahují obecné právní předpisy upravující institut vlastnictví. Za nejvýznamnější z nich autorka pokládá zákon č. 2/1993 Sb., Listinu základních práv a svobod, a zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.

Vlastnické právo je jedním ze základních práv, a jako takové je upraveno v článku 11 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“). Listina garantuje právo každého vlastnit majetek, a zároveň zdůrazňuje, že vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a požívá stejné ochrany. Dále stanoví všeobecné omezení vlastnictví majetku, nezbytného k zabezpečování potřeb celé společnosti, rozvoje národního hospodářství a veřejného zájmu, jenž může být vlastněn jen zákonem stanovenými subjekty.

Rovněž již v samotné Listině je stanoveno ono základní pravidlo, kterým se musí řídit každý vlastník – vlastnictví zavazuje a nesmí být zneužito na újmu práv druhých nebo v rozporu se zákonem chráněnými obecnými zájmy. Výkon vlastnického práva nesmí poškozovat lidské zdraví, přírodu a životní prostředí nad míru stanovenou zákonem.

Listina taktéž umožňuje na základě zvláštních zákonů omezení vlastnického práva nebo dokonce vyvlastnění, jakožto krajní možný prostředek ochrany veřejných zájmů, zároveň upravuje základní právo vlastníka – právo na náhradu za nucené omezení jeho vlastnického práva ve veřejném zájmu (toto právo bude podrobněji ve vztahu k vlastníkovi lesa vysvětleno v dalších kapitolách této práce).

¹¹⁾ Zpráva o stavu lesa a lesního hospodářství ČR 2007, MZ, str. 9

Vedle Listiny je vlastnictví podrobněji upraveno v zákoně č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, a to v ustanoveních § 123 – 151, dále pak v ustanoveních o odpovědnosti za škodu v § 415 - 420. Definovat přesně pojem vlastnického práva nelze, nejběžněji je vlastnické právo vysvětlováno jako souhrn práv věc držet, užívat, požívat (brát z ní plody a užitky) a nakládat s ní (prodat ji, darovat atd....)

Vlastník věci může být ve výkonu jednotlivých oprávnění omezen přímo ze zákona nebo rozhodnutím státního orgánu, či na základě svých právních úkonů (věc pronajme apod....). Aby byl naplněn smysl hospodaření v lesích, jímž je zachování lesa a udržování a zlepšování všech funkcí lesa, který je označován za národní bohatství, tvořící nenahraditelnou složku životního prostředí (srov.§1 lesního zákona), vytváří právní úprava státní správy lesního hospodářství významné možnosti ingerence státu do vztahů vznikajících při užívání lesa.¹²⁾

Občanský zákoník také rozvádí již výše zmíněné pravidlo uvedené v Listině – vlastnictví zavazuje a nesmí být zneužito na újmu práv druhých nebo v rozporu se zákonem chráněnými obecnými zájmy. Vlastník se musí zdržet všeho, čím by nad míru přiměřenou poměrům obtěžoval jiného nebo čím by vážně ohrožoval výkon jeho práv. Toto se týká především tzv. sousedských práv, ve smyslu snažit se co nejméně obtěžovat sousedy hlukem, popílkem, vibracemi, vypouštěním odpadů, stíněním apod. Lesní zákon v ust. odst. 2 §11 toto obecné pravidlo definuje jako povinnost vlastníka lesa usilovat při hospodaření v lese o to, aby nepoškozoval zájmy jiných vlastníků lesů. V ust. odst. 6 § 32 pak také jako povinnost vlastníka lesa hospodařit tak, aby jeho činností nebyly ohroženy lesy sousedních vlastníků.

Vlastník je obecně také omezen tím, že je povinen na nezbytnou dobu a v nezbytné míře umožnit vlastníkovu sousedního pozemku vstup na svůj pozemek za účelem obhospodařování sousedícího pozemku. Pokud by došlo při této situaci ke škodě, má vlastník právo na náhradu škody vůči tomu, komu vstup na svůj pozemek umožnil. Lesní zákon upravuje v této souvislosti právo vlastníka lesa v odůvodněných případech na nezbytnou dobu, v nezbytném rozsahu, ve vhodné době a za náhradu užívat cizí pozemky k lesní dopravě (§ 34 odst. 3).

¹²⁾ Z rozsudku Nejvyššího soudu ČR č.j. 25 Cdo 2183/2001, ze dne 12.6.2003

3.2. Les jako předmět vlastnictví

Lesní zákon pojem les definuje v § 2 písm. a) jako pozemky určené k plnění funkcí lesa spolu s lesními porosty, které na nich rostou, spolu s jejich prostředím. Přičemž platí, že lesní porost je součástí lesního pozemku ve smyslu občanského zákoníku (§ 120 odst. 1 občanského zákoníku). Vlastník pozemku určeného k plnění funkcí lesa je tedy automaticky vlastníkem lesních porostů na něm vzešlých.

Lesním porostem se rozumí keře a stromy lesních dřevin, které plní funkce lesa (§ 2 písm. c) LZ). Co jsou pozemky k plnění funkcí lesa blíže definuje § 3 lesního zákona: „jsou to pozemky s lesními porosty a plochy, na nichž byly lesní porosty odstraněny za účelem obnovy, lesní průseky a nezpevněné cesty, nejsou-li širší než 4 metry, a pozemky, na nichž byly lesní porosty dočasně odstraněny na základě rozhodnutí státního orgánu státní správy lesů, zpevněné lesní cesty,...“ Za pozemky určené k plnění funkcí lesa nejsou považovány školky a plantáže lesních dřevin založené na pozemcích, které nejsou určeny k plnění funkcí lesa. Tuto definici dále rozvádí rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31.8.2004, č.j.:25 Cdo 73/2004. „ Lesní školka není pozemkem určeným k plnění funkcí lesa, ale slouží jako reprodukční (sadební) materiál k obnově lesa, případně k ozelenění veřejných prostranství, zahrad, k prodeji apod. Pěstební materiál lesní školky (sazenice stromků) nelze považovat za trvalý porost ani ve smyslu ustanovení § 2 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., neboť jeho určením je vypěstovat sazenice a poté je přesadit na určené místo, kde teprve začnou plnit svoji funkci trvalého porostu; do té doby však funkci trvalého porostu neplní. Protože pozemek lesní školky je produkční plochou určenou k pěstování sadebního materiálu, který se na něm pouze předpěstovává, a předpěstované sazenice stromů jsou určeny k prodeji a ozelenění veřejných či jiných prostranství či zahrad, případně k obnově lesa, nedochází k jeho znehodnocení (ke ztrátě jeho peněžní hodnoty) tím, že sazenice stromů jsou z něj vyzvednuty (vytěženy); tento pozemek je naopak dále využitelný pro nový pěstební materiál“.¹³⁾

O pochybnostech, zda jde o pozemky určené k plnění funkcí lesa, stejně jako o prohlášení pozemku za pozemek určený k plnění funkcí lesa rozhoduje obecní úřad obce s rozšířenou působností (§ 3 odst. 3 LZ).

¹³⁾ Z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31.8.2004, č.j.:25 Cdo 73/2004

Specifičnost lesa jako předmětu vlastnictví je dána následujícími skutečnostmi. Les je podle zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí součástí životního prostředí (§ 2) a zároveň je podle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny významným krajinným prvkem (§3 písm. b)). Les má své specifické funkce (viz, kapitola 2), přičemž vlastník lesa musí usilovat právě o to, aby tyto funkce lesa byly zachovány. Z této základní povinnosti vlastníka lesa pak vychází jeho konkrétní práva a povinnosti, které jsou blíže specifikována dále v této práci.

3.3. Vlastnictví lesa

Vlastníkem lesa může být jak fyzická, tak i právnická osoba, které náleží vlastnické právo k lesu. Kde lesní zákon mluví o vlastníkově, má na mysli i nájemce či podnájemce lesa (§ 58 odst. 1), pokud nájemní či podnájemní smlouva výslovně nestanoví jinak. Z tohoto vymezení také vychází tato práce při popisu práv a povinností vlastníka lesa (tedy i „nájemce a podnájemce lesa“).

Les je mimo jiné z důvodů výše uvedených tedy specifickým majetkem. Zatímco k vlastnictví „něčeho hmotného nás vede snaha vydělat nezbytné peníze pro realizaci některých základních životních potřeb, jako je se najíst, splnit si své sny, realizovat představy či provozovat koníčky“, s lesem je to trochu složitější. „Kromě toho, že většinou neslouží ke krátkodobým obchodním spekulacím, stále více se do popředí zájmu dostávají jeho užitečné funkce, které potřebují i ti, kteří jej bezprostředně nevlastní. Obecně se jim říká ostatní celospolečenské funkce a les je charakterizován jako národní bohatství“.¹⁴⁾

Vlastnit les není naším právním řádem nijak omezeno, neboť platí, že vlastníkem lesa může být kterákoliv česká fyzická nebo právnická osoba. I když se zdá, že by les jako významná součást životního prostředí mohl spadat pod ustanovení § 11 odst. 2 Listiny „zákon stanoví, který majetek nezbytný k zabezpečení potřeb celé společnosti, rozvoje národního hospodářství a veřejného zájmu smí být jen ve vlastnictví státu, obce nebo určených právnických osob“, není tomu tak.

¹⁴⁾ Lukášová, V.: Státní vlastnictví lesa - ano, nebo ne? Časopis Lesnická práce 8/2006, str. 9

Do vlastnictví státu patří ze zákona č. 222/ 1999 Sb., o zajišťování obrany ČR pouze lesy na území vojenských újezdů (asi 127 tis. ha), podle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, lesy na území národních parků, národních přírodních rezervací a národních přírodních památek (asi 95 tis. ha) , a lesy tvořící funkční celek se zámekem v Lánech (přibližně 6 tis. ha), podle zákona č. 114/ 1993 Sb., o Kanceláři prezidenta republiky.¹⁵⁾

Mezi odbornou veřejností bývá právě otázka, zda by měl či neměl lesy vlastnit výlučně stát spolu s otázkou, zda by vlastnictví lesů ve vlastnictví státu neměl upravovat zvláštní zákon („zákon o státních lesích“), častým předmětem diskuzí. J. Staněk ve svém odborném článku tvrdí, že „zajištění péče o lesy ve vlastnictví státu podle zásad trvale udržitelného hospodaření bude vždy a každým deklarováno jako jeden ze základních důvodů, pro který má být zákon o státních lesích přijat. Skutečnost, že stát je vlastníkem cca 60 % všech lesů a že jejich zachování a vzorová péče o ně je ve veřejném zájmu, je jistě dostatečným důvodem pro to, aby zásady hospodaření ve státních lesích, pokud budou odchylné od lesního zákona, byly alespoň rámcově upraveny zákonem o státních lesích“ . A dále se zabývá myšlenkou co by takový zákon o státních lesích měl podrobněji upravovat a vztahem speciality mezi tímto zákonem a lesním zákonem.¹⁶⁾

Lesy jsou spolu se všemi svými funkcemi velmi významné pro náš život. Bohužel se lze často setkat s tím, že se soukromí vlastníci lesů řádně o své lesy nestarají a podceňují nebezpečí, které by v důsledku toho mohlo vzniknout. Stát by mohl poskytovat záruku řádného hospodaření ve všech našich lesích. Touto problematikou se zabývá např. Ing. Richard Slabý ve svém článku publikovaném v časopisu Lesnická práce č.8/2006, kde uvádí a s čímž lze souhlasit, že stát by měl lesy vlastnit zejména v případech lesů nacházejících se na území národních parků, přírodních rezervací, v oblastech akumulace vod (kde účel osobního vlastnictví a očekávaný profit je v přímém rozporu s celospolečenskými zájmy), lesů výzkumných, odborných škol a jiných lesů s celospolečenským či odborným významem, lesů, které společnost historicky zatížila takovým poškozením, že jde převážně o finančně výrazně ztrátové vlastnictví, a v případě lesů „nechtěných“.¹⁷⁾

¹⁵⁾ Zpráva o stavu lesa a lesního hospodářství ČR 2007, MZ, str. 9

¹⁶⁾ Staněk, J.. Potřebujeme zákon o státních lesích?, časopis Lesnická práce 11/2007, str. 7,8

¹⁷⁾ Lukášová, V.: Státní vlastnictví lesa - ano, nebo ne? časopis Lesnická práce 8/2006, str. 9,10

Na vlastníka lesa se vedle Listiny, občanského zákoníku a lesního zákona (a jeho prováděcích předpisů) vztahuje řada zvláštních zákonů, souvisejících s lesním zákonem. I když bývá jejich význam někdy vlastníky podceňován, jejich znalost a dodržování je nezbytností pro řádný výkon vlastnického práva k lesu. Jedná se např. o zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, zákon č. 326/ 2004 Sb., o rostlinolékařské péči, zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, a další. Konkrétními právy a povinnostmi z těchto předpisů pro vlastníka lesa vyplývajících se zabývá 4. kapitola této práce.

3.4. Stát jako vlastník lesa

Legislativní podklad pro správu státního majetku obecně představuje mimo jiné zákon č. 219/2000 Sb., o majetku ČR a jejím vystupování v právních vztazích, a zákon č. 77/1997 Sb., o státním podniku. Jak je tato forma vhodná pro správu státního lesního majetku je velmi diskutabilní.¹⁸⁾

Lesní zákon v §4 odst. 1 výslovně stanoví, že pokud jde o lesy ve vlastnictví státu, vztahují se práva a povinnosti vlastníka lesa podle lesního zákona na právnickou osobu, které je svěřeno nakládání s těmito lesy. Z tabulky č. 3.4 na straně 67 je zřejmé, že většinu státních lesů spravuje podnik Lesy ČR, s.p. (asi 85,5 %), státní lesy dále pak spravují Vojenské lesy a statky ČR, s.p. (asi 8%), správy národních parků (asi 6%) a Kancelář prezidenta republiky (asi 0,5%).¹⁹⁾

V ust. odst. 2 § 4 LZ je upraveno omezení týkající se nakládání s lesy ve vlastnictví státu. Všechny právní úkony, kterými se nakládá se státními lesy, musí být dopředu odsouhlaseny Ministerstvem zemědělství (zejména smlouvy o převodu práva hospodaření nebo o převodu vlastnictví a smlouvy o nájmu, půjčce).

Dalším významným omezením vyplývajícím z lesního zákona je zákaz nájmu a podnájmu státního lesa za účelem hospodaření v lese (§5), jehož účelem je zamezit spekulativním nájůmům a podnájůmům státních lesů.

¹⁸⁾ Oliva, J.: Přínosy a rizika státního vlastnictví lesů, Sborník referátů, 10.sněm lesníků, Postavení a smysl státního vlastnictví, Česká lesnická společnost, 2007, str. 7

¹⁹⁾ Zpráva o stavu lesa a lesního hospodářství ČR 2007, MZ, str. 9

Státní lesy lze tedy přenechávat do nájmu či podnájmu pouze k jiným účelům než k hospodaření v lese (např. nájmy části lesních pozemků, zastavěných stavbami pro individuální rekreaci, nájmy lesnickým školám k výukovým účelům, vědeckým účelům apod.).²⁰⁾

4. PRÁVA A POVINNOSTI VLASTNÍKA LESA

Základním právem každého vlastníka je nakládat se svým majetkem podle svého uvážení (držet, užívat, brát z něho plody a užitky) a své právo chránit stanovenými právními prostředky. U vlastníka lesa je právo nakládat se svým lesem ale limitováno řadou povinností, které jsou dány přímo ze zákona či rozhodnutím státních orgánů (především státních orgánů lesů). Tyto povinnosti spočívají v nějakém konání, nekonání, či strpění toho, co vlastníkovu zákon či orgán státní správy ukládá. Jako kompenzaci takového omezení přiznává pak zákon vlastníkovu lesa jisté náhrady či pomoc ve formě státních finančních příspěvků.

4.1. Práva a povinnosti vlastníka lesa při hospodaření v lesích

Hospodařením v lese jsou nedůležitější činnosti, které vykonává vlastník ve svém lese. Spadá sem obnova a výchova lesního porostu, ochrana lesa, těžba lesního porostu, a ostatní činnosti zabezpečující plnění funkcí lesa (§ 2 písm. d) LZ).

Zejména na způsobu a celkové úrovni hospodaření v lesích (i když nelze pominout vnější vlivy, zejména působení imisí) závisí, zda a v jakém stavu budou lesy zachovány a zda budou plnit své funkce. Hospodaření v lesích tvoří proto taktéž neoddělitelnou součást ochrany lesa.
21)

Tato skutečnost se projevuje v četných lesním zákonem stanovených povinnostech vlastníka lesa., které dále popisuje tato podkapitola. Obecnou povinností vlastníka lesa je, aby při hospodaření ve svém lese usiloval o zachování jeho funkcí, genofondu lesních dřevin, a aby nepoškozoval zájmy jiných vlastníků (§11 odst. 2 LZ).

²⁰⁾ Staněk, J...: Lesní zákon v teorii a praxi, úplné znění zákona s komentářem, Písek, 1996, str. 25

²¹⁾ Drobník J. – Damohorský, M.: Lesní zákon a předpisy související, texty s předmlouvou, Praha, C.H.Beck, 1996, str. 11

Vlastník lesa, pokud sám nemá lesnické vzdělání a požadovanou délku lesnické praxe, musí spolupracovat s odborným lesním hospodářem (§37 LZ), se kterým konzultuje svá rozhodnutí a postupy co se týče hospodaření v lese. Nutno ale připomenout, že odpovědnost za hospodaření v lese nese jen a pouze sám vlastník lesa.

Vlastník lesa může být v hospodaření lesa omezen v důsledku rozhodnutí různých orgánů státní správy (nejčastěji státní správy lesa, ale např. i státní správy vodního hospodářství atd...). Pokud by mu vznikla v důsledku toho újma, má právo na její náhradu (§11 odst. 3 LZ).

4.1.1. Lesní hospodářské plány a lesní hospodářské osnovy

Lesní hospodářské plány (dále jen „LHP“) a lesní hospodářské osnovy (dále jen „LHO“) jsou důležitými nástroji pro vlastníky lesů, představují předpoklad úspěšného obhospodařování lesa (za současné aktivní účasti vlastníků lesa a jejich odborných lesních hospodářů na jejich zpracování).²²⁾ Jsou to výsledná díla hospodářské úpravy lesů, jejímž úkolem je zjišťovat růstové podmínky a stav lesů, odvozovat z nich únosné těžby a plánovat hospodářská opatření k zachování a zlepšování stavu lesů. Základní vztahy mezi vlastníkem lesa, lesem a hospodářskou úpravou vymezuje zákon o lesích a vyhláška Ministerstva zemědělství („MZ“) č. 84/1996 Sb., o lesním hospodářském plánování (dále „vyhl. o LHP“). Tyto právní předpisy na jedné straně stanoví vlastníkově rámce (závazná ustanovení LHP, přípustnou velikost holé seče, povinnost zalesnění, výjimky z ustanovení lesního zákona apod.) a povinnosti (povinnost zabezpečit LHP, předložit návrh schvalujícímu orgánu a povinnost dodržovat závazná ustanovení LHP), a na druhé straně poskytují vlastníkově dostatečný prostor pro naplňování jeho vlastnických záměrů.²³⁾

Jako podklad pro zpracování LHP a LHO slouží oblastní plány rozvoje lesů (§ 23 LZ), které jsou metodickým nástrojem státní lesnické politiky, a za cíl mají vytvářet předpoklady pro minimalizaci střetu veřejného zájmu a zájmů vlastnických v lesích.²⁴⁾ Doporučují zásady hospodaření v lesích a mohou být pro vlastníky lesa užitečným zdrojem informací.

²²⁾ Sixta, J.: Hospodářská úprava lesů, Ministerstvo zemědělství ČR, Příručka pro vlastníky lesa, 2003, str. 96

²³⁾ Sixta, J.: Hospodářská úprava lesů, Ministerstvo zemědělství ČR, Příručka pro vlastníky lesa, 2003, str. 83

²⁴⁾ Staněk, J.: Lesní zákon v teorii a praxi, úplné znění zákona s komentářem, Písek, 1996, str. 73

Za pozornost stojí zejména jejich kapitoly o deklarovaných funkcích lesa, ochraně lesa, dopravním zpřístupnění lesa a lesnické typologii. Pro úplnost výkladu je nutné dodat, že pokud by LHP či LHO byly v rozporu s těmito oblastními plány, nebyly by nikdy schváleny.

a) LHP (§24 LZ)

LHP představují povinný nástroj pro obhospodařování státních lesů a lesů o výměře větší než 50 hektarů bez ohledu na to, kdo je vlastní, přičemž si ho mohou pořídit i vlastníci lesů o výměře menší než 50 hektarů. LHP má vlastníkově sloužit k tomu, aby v hospodaření včas reagoval na projevy, které mu následně přinášejí ekonomickou ztrátu nebo újmu a současně jako nástroj, který mu definuje hospodářská opatření, která má na svém majetku uskutečnit. S určitou mírou pravděpodobnosti tak může předcházet ztrátám budoucím, a to i při současném respektování toho, že v přírodě může být také všechno jinak.²⁵⁾

Vlastník lesa si LHP pořizuje na vlastní náklad, přičemž ho zadá k vypracování právnické nebo fyzické osobě, která je držitelem zvláštní licence (podle hlavy 6. LZ), a to zpravidla na období deseti let. LHP se skládá z textové části, hospodářské knihy a lesnické mapy v měřítku 1 : 10 000 a větším (§2 vyhl. o LHP). Pro vypracování textové části (§3 vyhl. o LHP) jsou určující hospodářské cíle vlastníka lesa týkající se hospodaření na lesním majetku, kvality a objemu produkce, preferování jiných funkcí lesa či myslivosti, na jejichž zformulování se do značné míry podílí odborný lesní hospodář (o odborném lesním hospodáři blíže pojednává podkapitola 4.1.8.). Textová část obsahuje základní údaje o lese a jeho vlastníkově, zhodnocení přírodních poměrů, stavu lesa, dosavadního hospodaření a omezení plynoucí z příslušnosti lesa ke kategorii lesa ochranného nebo zvláštního určení. Hospodářská kniha (§4 vyhl. o LHP) obsahuje údaje o stavu lesa, návrh hospodářských opatření (výši a umístění mýtních těžeb, minimální podíl melioračních a zpevňujících dřevin při obnově porostu, pro státní a obecní lesy plochu naléhavých a opakovaných výchovných zásahů v porostech do 40 let věku) a plochovou tabulku.

²⁵⁾ Kaňok, F.: Kategorizace lesů - K záměru nového lesního zákona, časopis Lesnická práce 1/2007, str. 17

Zhotovený LHP je vlastník povinen podat ve dvou vyhotoveních ve lhůtě 60 dnů po skončení platnosti předchozího plánu ke schválení orgánem státní správy lesů. (§ 27 odst. 1 LZ).

Řízení o schvalování LHP u orgánu státní správy lesů se koná v základním šetření, kde se uplatňují požadavky a připomínky jiných dotčených osob a orgánů státní správy (často orgánů ochrany přírody), a poté v závěrečném šetření, kde schvalovací orgán státní správy lesa prověří, že se zpracovatel LHP vyrovnal s požadavky dotčených osob a orgánů, prověří správnost zjištění stavu lesa, a správnost odvození závazných ustanovení plánu (§11 vyhl. o LHP).

Po schválení plánu orgánem státní správy lesa je vlastník lesa povinen dodržovat závazná ustanovení plánu, což jsou maximální celková výše těžeb, minimální podíl melioračních a zpevňujících dřevin při obnově porostu, a u státních a obecních lesů minimální plošný rozsah výchovných zásahů v porostech do 40 let věku. (§24 odst. 2 LZ) Pokud vlastník lesa při hospodaření ve svém lese jedná podle schváleného LHP, jedná po právu. LHP je možné v případě potřeby změnit, v takovém případě probíhá stejné šetření jako při schvalování plánu.

b) LHO (§ 25 LZ)

Pro ostatní lesy se zpracovávají lesní hospodářské osnovy, které slouží k zjištění stavu lesů a k výkonu státní správy lesů v lesích ve vlastnictví právnických a fyzických osob o výměře menší než 50 hektarů. Zpracování osnov zadává orgán státní správy lesů pro všechny lesy bez LHP, které tvoří ucelené území – zařizovací obvod. Záměr zadat zpracování LHO vyhláší zadavatel nejméně 18 měsíců před počátkem jeho platnosti, současně s tím stanoví termín pro uplatnění vlastnických záměrů a požadavků jednotlivých vlastníků lesa (§ 13 vyhl. o LHP). LHO obsahuje všeobecnou část (vymezení zařizovacího obvodu), podrobné údaje pro porosty, porostní skupiny, dřeviny, plochovou tabulku a lesnickou mapu.

LHO je vlastníku lesa poskytnuta bezplatně a pokud vlastník lesa projeví zájem se jí řídit a protokolárně ji převezme, stávají se pro něho závazná některá její ustanovení. Pro vlastníka lesa o výměře vyšší než 3 hektary je to celková výše těžeb a minimální podíl melioračních a zpevňujících dřevin, pro vlastníka lesa o výměře 3 hektarů a méně celková výše těžeb, a pro

vlastníky obecních lesů k tomu přibývá dodržení minimálního plošného podílu výchovy porostů do 40 let věku.

Pro vlastníka lesa je jistě vhodné si LHO převzít a hospodařit podle ní, protože se tak vyhne různým střetům jak s orgány státní správy lesů, tak s veřejností, a nemusí ke svým rozhodnutím týkajících se těžby opatřovat souhlas odborného lesního hospodáře (viz. níže).

4.1.2 Obnova a výchova lesních porostů (§31 LZ)

Obnovou lesa lesní zákon rozumí soubor opatření vedoucích ke vzniku následného lesního porostu (§ 2 písm. h)), výchovou pak opatření ovlivňující druhovou a prostorovou skladbu (rozmístění v porostu), růst, vývoj, zdravotní stav, odolnost a kvalitu lesního porostu s cílem zabezpečit plnění funkce lesa, od stádia tzv. mlazin (výška nad 1,3 m a tloušťka 5 cm) až do počátku mýtního věku lesního porostu, přičemž výchovou není těžba mýtní (§2 písm. k)). S těmito pojmy také úzce souvisí pojem zajištění lesa, tím je dosažení takového stavu lesního porostu, který po zalesnění dále nevyžaduje intenzivní ochranu a počet jedinců a jejich rozmístění po zalesněné ploše a druhová skladba lesních dřevin dává předpoklady pro vznik stanoviště vhodného lesního porostu (§ 2 písm. j) LZ).

Vlastník lesa je povinen při obnově lesa volit vhodné dřeviny a jejich rozmístění tak, aby zvyšoval odolnost lesa a jeho stabilitu (§32 odst. 5 LZ). Vlastník lesa hospodařící podle lesního hospodářského plánu a vlastník lesa o výměře větší než 3 ha, hospodařící podle převzaté lesní hospodářské osnovy, musí dodržovat závazná ustanovení LHP či LHO týkajících se minimálního podílu melioračních a zpevňujících dřevin.

Lesní zákon stanoví maximální velikost holé seče (odst. 2 § 31) a také dobu zalesňování holin (odlesněná porostní půda, na které dosud nebyl založen nový lesní porost), která činí 2 roky od jejího vzniku, přičemž následný lesní porost musí být zajištěn, tj. být v takovém stavu, kdy není zapotřebí jeho zvláštní ochrany před okusem zvěří apod., a vytváří předpoklad pro stanoviště vhodného lesního porostu, do 7 let od jejího vzniku (odst. 6 §31). Výjimky z těchto lhůt může vlastníkovi lesa povolit příslušný orgán státní správy lesů, a to na základě žádosti podané ještě před uplynutím těchto lhůt. Na řízení o povolení této výjimky se nevztahuje správní řád (§31 odst. 2 posl. věta).

Kritéria, podle nichž se posuzuje zalesnění a zajištění lesa, stanoví vyhláška MZ č. 139/2004 Sb., kterou se stanoví podrobnosti o přenosu semen a sazenic lesních dřevin, o evidenci o původu reprodukčního materiálu a podrobnosti o obnově lesních porostů a o zalesňování pozemků prohlášených za pozemky určené k plnění funkcí lesa. Vyhláška v § 1 odst.1 stanoví, že přenos semen a sazenic lesních dřevin z místa zdroje na místo použití při obnově lesních porostů a zalesňování lesních pozemků lze provádět v rámci jednotlivých přírodních lesních oblastí (souvislá území s obdobnými růstovými podmínkami pro les, stanovené vyhl. MZ č. 83/1996 Sb.), a to v rámci výškových pásem určených lesními vegetačními stupni. V odst. 2 téhož paragrafu je pak řečeno, že nelze-li krýt potřebu reprodukčního materiálu v rámci dané přírodní lesní oblasti, lze provádět jeho přenos způsobem stanoveným v přílohách č. 1 – 5 této vyhlášky. Vyhláška také v § 2 stanoví přesná pravidla pro obnovu a zalesňování lesa, jako jsou doložení původu reprodukčního materiálu lesních dřevin, počet a kvalita použitých sazenic, a kritéria pro to, kdy je pozemek považován za obnovený nebo zalesněný. Z mateřského porostu lze reprodukční materiál použít jen za předpokladu, že porost je dostatečně kvalitní. Reprodukční materiál lesních dřevin od licencovaného dodavatele musí být opatřen řádně vyplněným průvodním listem a štítkem (vzory obou stanoví vyhláška MZ č. 29/2004 Sb.).

V zájmu dobrého zdravotního stavu lesního porostu a budoucí produkce kvalitního dříví, musí použitý reprodukční materiál lesních dřevin splňovat zákonné požadavky dané lesním zákonem (§ 29), dále zákonem č. 149/2003 Sb., o uvádění do oběhu reprodukčního materiálu lesních dřevin lesnický významných druhů a umělých kříženců, určeného k obnově lesa a k zalesňování (zákon o obchodu s reprodukčním materiálem lesních dřevin), vyhláškou MZ č. 29/2004 Sb., kterou se provádí zákon č. 149/2003 S., a výše uvedenou vyhláškou MZ č. 139/2004 Sb. Pod reprodukčním materiálem lesních dřevin se mají na mysli semena, šišky, plody, kořeny, pruty a jiné části rostlin a sadební materiál (rostliny získané ze semenného materiálu, z částí rostlin atd.).²⁶⁾

Další povinností vlastníka je vést si evidenci o původu použitého materiálu reprodukčního materiálu lesních dřevin při obnově a zalesňování lesa, a zároveň tyto údaje zachovávat po dobu 20 let (odst. 3 § 29 LZ),

²⁶⁾ Ústav pro hospodářskou úpravu lesů Brandýs nad Labem, Rádce vlastníka lesa do výměry 50 ha I., 2005, str. 2

Evidence musí být vedena podle druhu dřeviny, evidenčního čísla uznané jednotky, způsobu pěstování, množství, místa a času, kdy byl reprodukční materiál použit (§3 vyl. MZ č. 139/2004 Sb.).

Co se týče samotné výchovy lesa, je vlastník lesa povinen pečovat o něj tak, aby byl vychováván včas a soustavně způsobem zajišťujícím zlepšování stavu porostu, zvyšování jeho odolnosti a zlepšování funkcí lesa (§ 31 odst. 1 LZ). Mezi výchovná opatření patří např. prořezávky, probírky a vyvětvování.²⁷⁾ Výchovné seče ovlivňují růst porostu a jeho kvalitu, mají vliv na hodnotu dříví.²⁸⁾ Výchovy lesa se týká taktéž výše zmíněné ustanovení odst. 5 § 32 LZ, které vlastníku lesa stanoví povinnost zvyšovat odolnost lesa a jeho stabilitu vhodnou druhovou skladbou dřevin a jejím rozmístěním v porostu, výchovou v mladých porostech, zakládáním zpevňovacích pásů na okraji i uvnitř lesa, používáním vhodných postupů a způsobů obnovy a řazení sečí.

Lesní zákon umožňuje vlastníku lesa zažádat si u příslušného krajského úřadu o poskytnutí finančního příspěvku (§46 LZ), a to na: zvyšování podílu melioračních a zpevňujících dřevin, na opatření k obnově lesa poškozených imisemi a chřadnoucích vinou škodlivých činností člověka, na opatření k obnově porostů s nevhodnou nebo náhradní dřevinnou skladbou, a na opatření k zalesnění v horských polohách. V souvislosti s výchovou lesa si pak vlastník může zažádat o poskytnutí příspěvku na výchovu lesních porostů do 40 let jejich věku.

Vlastník má v podobě státní podpory právo na náhradu zvýšených nákladů na výsadbu minimálního podílu melioračních a zpevňujících dřevin. Pravidla poskytování podpory na výsadbu minimálního podílu melioračních a zpevňujících dřevin a poskytování náhrad zvýšených nákladů, upravuje vyhláška MZ č. 80/1996 Sb.

²⁷⁾ Ministerstvo zemědělství ČR, Příručka pro vlastníky lesa, 2003, str. 29-34

²⁸⁾ Ústav pro hospodářskou úpravu lesů Brandýs nad Labem, Rádce vlastníka lesa do výměry 50 ha I., 2005, str. 8

Nárok na tuto podporu může uplatnit vlastník lesa, který hospodaří podle LHP, nebo vlastní les o výměře větší než 3 ha a hospodaří podle protokolem převzaté LHO, a to do výše minimálního podílu melioračních a zpevňujících dřevin stanoveného právě v LHP či LHO. Výše podpory činí 5000 Kč na 1 hektar lesa a vztahuje se k výsadbě provedené v uplynulém kalendářním pololetí. (§ 2 vyhl. 80/1996 Sb.)

4.1.3. Těžba dříví a lesní doprava (§ 33 a 34 LZ)

Těžba lesních porostů je dalším důležitým faktorem, kterým vlastník lesa může ovlivnit odolnost svého lesa a jeho stabilitu. Lesní zákon v tomto směru stanoví pro vlastníka lesa řadu povinností.

Vlastník lesa je povinen přednostně provádět těžbu nahodilou, jejímž účelem je zpracování stromů suchých, vyvrácených, nemocných nebo jinak poškozených, tak, aby nedocházelo k vývinu, vzniku a šíření škodlivých organismů. Vlastník lesa je dále povinen orgánu státní správy lesa oznámit 14 dnů předem, že chce těžít, pokud při této těžbě vznikne holina o výměře větší než 0,2 hektarů. Tato ohlašovací povinnost neplatí při nenadálé kalamitě vyžadující bezodkladná opatření (§ 33 odst. 1 LZ). Pokud by mělo dojít k překročení maximální výše těžeb stanovené LHP či LHO, je vlastník povinen zažádat orgán státní správy lesa o změnu LHP či LHO.

Vedle nahodilé těžby rozlišuje lesní zákon těžbu mýtní úmyslnou, jejímž účelem je obnova porostu nebo výběr jednotlivých stromů v porostu určeném k obnově. (§2 písm. m) LZ). Vlastník lesa je omezen, co se týče velikostí vytěženého prostoru, nemůže si „jen tak“ prostě vytěžit celý svůj les. Kromě důvodu těžby porostu za účelem prosvětlení ve prospěch následného porostu nebo zpevnění porostu, je zakázáno těžít lesní porost nad přípustnou mez (tři desetiny plného zakmenění, §31 odst. 4 LZ). Mýtní úmyslnou těžbu je dále zakázáno provádět v porostech mladších 80 let. Výjimku může v odůvodněných případech povolit orgán státní správy lesa při schvalování LHP nebo zpracování LHO či na žádost vlastníka lesa (§33 odst. 4 LZ).

Pokud vlastník lesa ve svém lese hospodaří bez schváleného LHP nebo bez protokolárně převzaté LHO (to platí i po skončení platnosti LHP či LHO), je povinen si ke každé těžbě lesního porostu vyžádat souhlas lesního odborného hospodáře (pokud funkci odborného lesního hospodáře nevykonává sám, viz. níže). Dalším omezením takového vlastníka je

oznamovací písemná povinnost těžby překračující 3 m³ na 1 ha lesa za kalendářní rok vůči orgánu státní správy lesů (takovou povinnost má taktéž vlastník stojícího lesního porostu a těžař, pokud by se lišili od osoby vlastníka lesa). Vlastník lesa může takovou těžbu provést i bez souhlasného stanoviska orgánu státní správy lesa, pokud mu nebude takové stanovisko sděleno do 30 dnů ode dne podání oznámení (§33 odst. 3).

Vedle výše uvedené přípustné meze proředění lesního porostu a maximální výše těžby stanovené LHP nebo LHO, je vlastník lesa také omezen, co se týče velikostí tzv. holé seče. Holou sečí se rozumí jednorázové smýcení všech stromů v obnovovaném porostu nebo v jeho části.²⁹⁾ Maximální povolená velikost holé seče je 1 hektar, maximální přípustná šířka je dvojnásobek nebo trojnásobek průměrné výšky těžného porostu, výjimky povoluje orgán státní správy lesa (§31 odst. 2 LZ). Vytvořenou holou seč dále nelze také přiřazovat k sousednímu mladému porostu, který není zajištěn (viz. výše), pokud by celková výměra nezajištěných porostů překročila výše uvedenou maximální velikost nebo šířku holé seče. Dalším omezením při „umístování“ holé seče je dodržení vzdálenosti od sousední holiny nebo nezajištěného porostu, která odpovídá průměrné výšce těžného porostu (§ 31 odst. 5 LZ).

Vlastník lesa musí také v souvislosti s těžbou znát vyhlášku MZ č. 391/2003 Sb., kterou se stanoví podrobnosti o označování, měření a klasifikaci dříví. Dříví se třídí podle jednotlivých druhů dřevin nebo jejich skupin, rozměrů a jakostí (§ 4 odst. 1), přičemž se postupuje podle příslušné české technické normy. Podrobnosti pravidel pro měření, zaokrouhlování rozměrů a stanovení objemu dříví, a klasifikace dříví podle rozměrů a jakosti, stanoví přílohy této vyhlášky.

Po těžbě dříví následuje jeho doprava do cíle. Také při této dopravě musí být dodržovány určité zásady, jako jsou: nepřiměřeně nepoškozovat les včetně sousedních pozemků nadměrným rozrýváním půdy, lesních cest, odíráním stojících stromů apod.(§34 odst. 1 LZ).

²⁹⁾ Ústav pro hospodářskou úpravu lesů Brandýs nad Labem, Rádce vlastníka lesa do výměry 50 ha I., 2005, str. 1

Vlastník lesa má právo v odůvodněných případech, v nezbytném rozsahu, ve vhodné době a za náhradu použít k dopravě dříví cizích pozemků, a to za předpokladu, že má předběžný souhlas od vlastníků těchto dotčených pozemků nebo rozhodnutí orgánu státní správy lesa. Případná náhrada škody, která by vznikla v důsledku dopravy dříví na těchto pozemcích, se řídí příslušnými ustanoveními občanského zákoníku (odst. 3 a 4 § 34 LZ).

4.1.4. Hospodaření v lesích ochranných a lesích zvláštního určení (§ 36 LZ)

O tom, které lesy zařazujeme do těchto dvou kategorií, pojednává podkapitola 2.2 této práce. Vlastníci těchto lesů jsou co se týče hospodaření značně omezovány a to z důvodu, že je potřeba zachovat mimoprodukční funkce těchto lesů., pro které byly tyto lesy zařazeny do příslušné kategorie.³⁰⁾ Tato omezení, která mohou znamenat odchýlení od ustanovení samotného lesního zákona, jsou stanovena již v samotném LHP či LHO, nebo v rozhodnutí orgánu státní správy lesa a mohou mít nejrůznější podobu. Nejčastěji tak bývá upravována velikost nebo přiřazování holých sečí. Obecně platí, že vlastník lesa ochranného je povinen hospodařit v něm tak, aby byly zajištěny především jeho ochranné funkce (odst. 2 §36) a vlastník lesa zvláštního určení je povinen strpět omezení při hospodaření v něm (odst. 3 § 36). Pro úplnost je na místě podotknout, že vlastníci těchto lesů jsou povinni stanovená omezení strpět, zajistit opatření uložená orgánem státní správy lesa, a dodržovat povinnosti stanovené jak zákonem, tak rozhodnutím orgánu státní správy lesů.

Vzhledem k výše uvedenému je nad míru jasné, že vlastníci lesů ochranných a lesů zvláštního určení musí při hospodaření v těchto lesích vynaložit vyšší náklady než je tomu u vlastníků lesů hospodářských. Z tohoto důvodu přiznává lesní zákon vlastníkovi lesa ochranného či zvláštního určení právo na náhradu zvýšených nákladů, které mu vzniknou z omezeného způsobu hospodaření (odst. 4 §36 LZ). Taková náhrada však nenáleží vlastníkovi lesa zvláštního určení, pokud mu je poskytována podle zvláštních předpisů (např. podle zákona o ochraně přírody a krajiny) nebo vlastníkovi lesa v uznaných oborách a samostatných bažantnicích.

³⁰⁾ Staněk, J.: Lesní zákon v teorii a praxi, úplné znění zákona s komentářem, Písek, 1996, str. 122

Podrobnosti o náhradě těchto zvýšených nákladů upravuje vyhláška MZ č. 80/1996 Sb., o pravidlech poskytování podpory na výsadbu minimálního podílu melioračních a zpevňujících dřevin a poskytování náhrad zvýšených nákladů. Tato vyhláška rozlišuje mezi poskytováním náhrad zvýšených nákladů vzniklých z omezeného způsobu hospodaření v lesích zvláštního určení a poskytováním náhrad zvýšených nákladů vzniklých z plnění opatření uložených orgány státní správy lesů ve prospěch účelového hospodaření v lesích ochranných nebo v lesích zvláštního určení (§3 a 4). Vyhláška stanoví, co se rozumí pod zvýšenými náklady (obecně se vychází z rozdílu mezi hospodárně vynaloženými náklady při existenci omezení a náklady, které by byly vynaloženy při obvyklém hospodaření v lesích hospodářských) a upravuje náležitosti návrhu na poskytnutí náhrady, který vlastník lesa musí podat na příslušném orgánu státní správy lesa.

V případě, že by vlastník lesa nebyl oprávněn k získání náhrady zvýšených nákladů dle výše uvedené vyhlášky, lze subsidiárně použít ustanovení § 11 odst. 3 lesního zákona, který obecně upravuje právo na kompenzaci újmy vzniklé v důsledku omezení hospodaření v lese vůči orgánu státní správy lesů, který o tomto omezení rozhodl. U lesů ochranných se může jednat o zvýšené náklady na hospodaření v důsledku uloženého omezení, u lesů zvláštního určení pouze o jinou újmu, teoreticky např. ušlý zisk v případě, že by bylo rozhodnuto o snížení maximální výše těžeb oproti LHP nebo LHO.³¹⁾

4.1.5. Poskytování náhrad a příspěvků vlastníkovu lesa podle lesního zákona

Vlastník lesa je v mnohých případech stanovených lesním zákonem omezován ve výkonu svého vlastnického práva. Pro kompenzaci újmy vlastníka lesa, která mu při tomto omezení vznikne, upravuje lesní zákon náhradu jeho újmy a poskytování služeb a finančních příspěvků. Tato ustanovení naplňují §11 odst. 4 Listiny (právo každého vlastníka na náhradu za vyvlastnění nebo omezení vlastnického práva).³²⁾

³¹⁾ Klusák, M.: článek z časopisu České právo životního prostředí, 1/2005, str. 69

³²⁾ Drobník J. – Damohorský, M.: Lesní zákon a předpisy související, texty s předmluvou, Praha, C.H.Beck, 1996, str. 16

Rozdíl mezi náhradou újmy a poskytováním finančních příspěvků spočívá v tom, že na poskytnutí náhrady má vlastník lesa ze zákona právní nárok, zatímco na poskytnutí příspěvku nikoliv. Jestli bude finanční příspěvek poskytnut či nebude, a v jaké výši je na uvážení krajského úřadu.

Obecným ustanovením upravujícím náhradu vzniklé újmy, která vlastníkovvi vznikne v důsledku omezení hospodaření v lese rozhodnutím orgánu státní správy, je § 11 odst. 3 LZ. Orgán státní správy může uložit úhradu této náhrady osobám, v jejichž zájmu o tomto omezení rozhodl (tato osoba bude povinná vůči orgánu státní správy, ne vůči vlastníkovvi lesa). Toto ustanovení značně koresponduje s § 36 odst. 3,4 a 5 (stanoví právo vlastníka lesa na náhradu újmy vzniklé v důsledku rozhodnutí orgánu státní správy lesů v souvislosti s hospodařením v lesích ochranných či zvláštního určení). Co se týče výkladu, je ale jeho pojetí širší, neboť se vztahuje na náhradu újmy vzniklé rozhodnutím nejen orgánu státní správy lesů, ale např. i orgánu státní správy vodního hospodářství, státního orgánu ochrany přírody a krajiny atd.³³⁾

Dalšími významnými ustanoveními lesního zákona, opravujícími náhradu vzniklé újmy vlastníka lesa v souvislosti s hospodařením v lese, je § 24 odst. 2 (právo vlastníka na částečnou úhradu zvýšených nákladů na výsadbu minimálního podílu melioračních a zpevňujících dřevin, blíže vysvětleno v podkapitole 4.1.6. této práce), § 36 odst. 3,4,5 (popsán v bodu 4.1.4.), a dále pak § 35 odst. 4 , na základě kterého má vlastník právo na náhradu vzniklé majetkové újmy v případech použití jeho lesního pozemku pro meliorace a hrazení bystřin ve veřejném zájmu (nutno ale podotknout, že vyhláška, která má stanovit výši náhrady za opatření provádění ve veřejném zájmu nebyla dosud vydána).

Ve výčtu ustanoveních, která upravují právní nárok vlastníka lesa na náhradu vzniklé újmy, nesmí chybět § 21 a § 22. V § 21 je řečeno, že vlastníkovvi lesa, kterému vznikne újma jako následek zvýšených nákladů, které musí vynaložit proto, že v souvislosti s prováděním výstavby došlo k přerušení souvislosti ucelených lesních částí, cest nebo jiných objektů a zařízení sloužících hospodaření v lese, je ten, kdo je způsobilý (nejčastěji investor stavby), povinen vlastníkovvi lesa tyto zvýšené náklady nahradit.

³³⁾ Staněk, J.: Lesní zákon v teorii a praxi, úplné znění zákona s komentářem, Písek, 1996, str. 34

Vlastník lesa má také právo na ušlý zisk (výnos, kterého by dosáhl, kdyby v souvislosti s prováděnou výstavbou nedošlo k předčasnému smýcení lesního porostu). § 22 pak stanoví, že orgán státní správy lesů rozhodne, kdo nahradí vlastníkovi lesa případnou újmu, která mu vznikne prováděním opatření k zajištění bezpečnosti osob a majetku a změnou ve způsobu hospodaření v lese či omezením ve využívání lesních pozemků. Podrobnosti k § 21 odst. 4 pak stanoví vyhláška č. 55/1999 Sb., o způsobu výpočtu výše újmy nebo škody způsobené na lesích.

Stát podporuje hospodaření v lesích poskytováním služeb nebo finančních příspěvků (§46) a vyjadřuje tím svůj zájem na zachování, zvelebování a ochraně lesů jako důležité složky životního prostředí. Službami se v praxi rozumí např. provádění velkoplošných zásahů proti škůdcům lesa, letecká protipožární služba, atd.³⁴⁾ Demonstrativní výčet činností, na které lze finanční příspěvek poskytnout, je upraven v odst. 1 zmíněného paragrafu, a jsou to:

- ekologické a k přírodě šetrné technologie při hospodaření v lese
- výchova porostů do 40 let věku porostu
- zvyšování podílu melioračních a zpevňujících dřevin
- opatření k obnově lesa poškozeného imisemi a lesa chřadnoucího vinou antropogenních vlivů
- opatření k obnově porostů s nevhodnou nebo náhradní dřevinnou skladbou (rekonstrukce nebo přeměna porostu)
- opatření k zalesnění v horských polohách
- ochrana lesa
- opatření k zajištění mimoprodukčních funkcí lesa
- opatření k zajištění proti lesním hmyzím škůdcům a opatření při jiných mimořádných okolnostech a nepředvídatelných škodách ohrožujících stav lesa, přesahujících možnosti vlastníka
- podpora sdružování vlastníků lesa a podpora hospodaření ve sdružených lesích vlastníků malých výměr
- vyhotovení plánů

³⁴⁾ Staněk, J.: Lesní zákon v teorii a praxi, úplné znění zákona s komentářem, Písek, 1996, str. 148

Podrobnosti, úplný výčet činností, na které může být finanční podpora poskytnuta, a podmínky, které musí vlastník lesa splňovat, jakož i lhůty pro podání žádosti atd., stanoví Závazná pravidla poskytování finančních příspěvků, která jsou 10. přílohou Státního rozpočtu ČR.³⁵⁾ Vzorový formulář, na kterém se žádost o poskytnutí finančního příspěvku podává, je součástí příloh této práce na str. 69.

Finanční příspěvky poskytují převážně příslušné krajské úřady. Lesní zákon v odst. 3 § 46 stanoví povinnost vlastníka lesa nabytý finanční příspěvek vrátit, pokud by byl nabyt uvedením nesprávných údajů nebo na jiný účel, než na který byl poskytnut.

4.1.6. Meliorace a hrazení bystřin (§35 LZ)

Provádění meliorace a hrazení bystřin je důležitou součástí hospodaření v lesích. Meliorace (opatření sloužící ke zlepšení přírodního a krajinného prostředí) a hrazení bystřin patří mezi základní povinnosti vlastníka lesa, pokud orgán státní správy lesů neurčí, že jde o opatření ve veřejném zájmu. Jde o biologická, technická a vodohospodářská opatření s cílem zlepšení půdních a vodních poměrů, a zabránění erozí a zamokřování. Konkrétně tedy zakládání a obhospodařování břehových porostů, zpevňování břehů a strží, opatření k odvádění přívalových vod, zakládání ochranných lesních pásů, zvyšování horní hranice lesů apod. Pod případem veřejného zájmu, kdy náklady na melioraci a hrazení bystřin hradí stát, si můžeme představit potřebu chránit veřejný majetek nebo majetek subjektů, které se samy nemohou bezprostředně přičinit o jeho ochranu.³⁶⁾

³⁵⁾ Staněk, J.: Lesní zákon v teorii a praxi, úplné znění zákona s komentářem, Písek, 1996, str. 148

³⁶⁾ Staněk, J.: Lesní zákon v teorii a praxi, úplné znění zákona s komentářem, 1996, str. 119

Z lesního zákona je jistě zřejmé, že stát má na melioraci a hrazení bystřin v lesích zvláštní zájem, neboť přiznává orgánu státní správy lesa právo uložit vlastníkovvi lesa provedení výše uvedených opatření, pokud jejich potřeba vznikla právě činností vlastníka lesa, a také stanoví, že veškerá opatření, která se provádí na základě rozhodnutí orgánu státní správy lesa v souvislosti s meliorací a hrazením bystřin je vlastník lesa povinen strpět.

Za omezení hospodaření v důsledku přípravy, budování a údržby zařízení meliorací a hrazení bystřin má vlastník lesa právo na náhradu majetkové újmy nebo jiného užítku, přičemž se má ale na těchto činnostech finančně podílet podle míry k jaké mu jsou ku prospěchu. K určení výši náhrady však ještě nebyla vydána prováděcí vyhláška.

4.1.7. Lesní hospodářská evidence (§40 LZ)

Pod lesní hospodářskou evidencí si lze představit vedení záznamů o vykonaných hospodářských činnostech, které dává přehled o plnění úkonů v pěstební činnosti, těžební činnosti a v ostatních pomocných činnostech při hospodaření v lese. Takovouto evidenci je povinen vést si každý vlastník lesa. Lesní zákon stanoví povinnost vést si evidenci o plnění závazných ustanovení LHP a LHO, provedení obnovy lesa v jednotlivých porostech (odst. 1 § 40) a použitím reprodukčním materiálu lesních dřevin (odst. 3 § 29). Tyto souhrnné údaje za uplynulý kalendářní rok je vlastník lesa povinen předat orgánu státní správy lesů do 31.3. roku následujícího (odst. 2 § 40). Evidenci je dobré vést za součinnosti s odborným lesním hospodářem, který taktéž může na základě dohody s vlastníkem lesa povinnost doručit výše uvedený souhrnný výstup orgánu státní správy lesů splnit sám.³⁷⁾

4.1.8. Odborný lesní hospodář (§37 LZ)

O součinnosti vlastníka lesa s odborným lesním hospodářem je psáno již výše. Odborná pomoc je pro vlastníky lesů, kteří nemají lesnické vzdělání ani praxi (ti co tyto předpoklady mají, si ve svém lese odborného lesního hospodáře zpravidla vykonávají sami), nezbytným předpokladem ke správnému hospodaření v lese a ochraně lesa před škodlivými činiteli.

³⁷⁾ Staněk, J...: Lesní zákon v teorii a praxi, úplné znění zákona s komentářem, 1996, str. 119

Lesní zákon dokonce ukládá vlastníkovu lesa povinnost spolupracovat s odborným lesním hospodářem (odst. 1), pokud podmínky odborného lesnického vzdělání a odborné lesnické praxe stanovené podle § 42 LZ nespĺňuje sám (odst. 3).

Odborného lesního hospodáře si má právo vlastník lesa vybrat, a pokud se rozhodne ho změnit, musí tuto změnu oznámit orgánu státní správy lesů (odst. 2 a 5). Pokud není odborný lesní hospodář zvolen vlastníkem lesa, je určen orgánem státní správy lesů, přičemž nejčastěji jsou to Lesy ČR, s.p.

Odborným lesním hospodářem může být jakákoliv fyzická či právnická osoba, které byla udělena licence od Ministerstva zemědělství (dle hlavy 6. LZ). Předpoklady takového udělení licence jsou dosažení věku 18 let, státní občanství ČR nebo členského státu EU, způsobilost k právním úkonům, bezúhonnost, odborné lesnické vzdělání a odborná lesnická praxe (§41 a 42 LZ). Tyto předpoklady v případě, že odborným lesním hospodářem je právnická osoba, musí splňovat fyzická osoba ustanovená do funkce odpovědného zástupce (dle zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání). Náležitosti žádosti o udělení licence v lesním hospodářství a podrobnosti o udělování licencí v lesním hospodářství stanoví vyhláška MZ č. 100/1996 Sb.

Náklady na činnost odborného lesního hospodáře si hradí vlastník sám. Pokud mu byl ustanoven orgánem státní správy lesa (odst. 7) a jedná se o činnost v lese, pro který jsou zpracovány LHO, pak platí náklady stát. Způsob výpočtu nákladů na činnost odborného lesního hospodáře v případech, kdy jeho činnost hradí stát, upravuje vyhláška MZ č. 219/1998 Sb.

Odborný lesní hospodář má pro vlastníka lesa poskytovat veškeré odborné poradenství v oblasti hospodaření v lese a ochrany lesa, může za vlastníka lesa plnit určité jeho povinnosti, pokud si tak ve smlouvě dohodnou. Odpovědnost za případné porušení ustanovení lesního zákona však nese sám vlastník lesa. Je to jeden z hlavních principů lesního zákona, který však není přesně stanoven v žádném jeho ustanovení.³⁸⁾

³⁸⁾ Staněk, J.: Lesní zákon v teorii a praxi, úplné znění zákona s komentářem, 1996, str. 124

Vzájemný smluvní vztah mezi vlastníkem lesa a odborným lesním hospodářem nejčastěji upravuje smlouva o výkonu funkce.

Odborný lesní hospodář odpovídá za porušení svých povinností (zabezpečit vlastníku lesa odbornou úroveň hospodaření a důsledně dbát ochrany lesa a řádného hospodaření v něm) vlastníkovu lesa, orgánům státní správy lesa, České inspekci životního prostředí, a jiným orgánům veřejné moci. Rozsah odpovědnosti odborného lesního hospodáře vůči vlastníku lesa je dán typem právního vztahu (pracovněprávní, občanskoprávní, obchodněprávní), a pak samotným obsahem smlouvy, kterou mezi sebou uzavřeli.³⁹⁾

4.2. Práva a povinnosti vlastníka lesa při ochraně pozemků určených k plnění funkcí lesa

Pozemky určené k plnění funkcí lesa jsou lesním zákonem chráněny ve zvláštních ustanoveních, a to z toho důvodu, že jsou nenahraditelnou produkční základnou lesa.⁴⁰⁾ Ochrana těchto pozemků je základní povinností právě vlastníka lesa.

4.2.1. Povinnost oznámit nájem, podnájem, nebo výpůjčku lesních pozemků (§ 12 odst. 2 LZ)

Vlastník lesa je povinen do 30 dnů ode dne uzavření písemné smlouvy oznámit orgánu státní správy lesů vznik nájmu, podnájmu nebo výpůjčky, jestliže mají trvat méně než pět let.

Po novele katastrálního zákona platné od 1.7. 1996, která stanoví, že se v katastru neevidují nájmy, podnájmy a výpůjčky nemovitostí, představuje toto ustanovení lesního zákona jediný právní podklad, na jehož základě se orgány státní správy lesů mohou dozvědět alespoň o některých těchto právních vztazích. O nájmech, podnájmech a výpůjčkách lesních pozemků, které jsou sjednávány na dobu delší 5 let, se orgány státní správy lesů dovídají např. ze spolupráce s odbornými lesními hospodáři.⁴¹⁾

³⁹⁾ JUDR. Ing. Martin Flora, Dr.: Ještě k odpovědnosti OLH, str. 5

⁴⁰⁾ Staněk, J.: Lesní zákon v teorii a praxi, úplné znění zákona s komentářem, 1996, str. 38

⁴¹⁾ Staněk, J.: Lesní zákon v teorii a praxi, úplné znění zákona s komentářem, 1996, str. 36

4.2.2. Povinnost využívat lesní pozemky pouze k účelu plnění funkcí lesa (§13 LZ)

Veškeré pozemky určené k plnění funkcí lesa musí být účelně obhospodařovány podle zákona o lesích. Jejich využití k jiným účelům je možné pouze na základě výjimky udělené orgánem státní správy lesů, a to na základě žádosti vlastníka lesního pozemku podané v souladu s vyhláškou MZ č. 77/1996 Sb., o náležitostech žádosti o odnětí nebo omezení a podrobnostech o ochraně pozemků určených k plnění funkcí lesa, nebo ve veřejném zájmu.

V odst. 2 § 13 jsou pak uvedena kritéria, která musí být dodržena při použití pozemků určených k plnění funkcí lesa právě k jiným účelům. Výčet těchto kritérií však není taxativní.⁴²⁾ Musí být zejména přednostně použity pozemky méně významné z hlediska plnění funkcí lesa, co nejméně narušováno hospodaření v lese, nenarušovány sítě lesních cest a zařízení sloužících lesnímu hospodářství, bráněno nevhodnému dělení lesa z hlediska jeho ochrany a ohrožení sousedních lesních porostů.

Rozhodnutí o výjimce ze zákazu využití lesních pozemků má podobu rozhodnutí o jejich trvalém či dočasném odnětí plnění funkcí lesa nebo o omezení jejich využívání pro plnění funkcí lesa. Tato rozhodnutí mohou být zrušena, vyžaduje-li to veřejný zájem nebo přestane-li pozemek sloužit účelu, pro který byla rozhodnutí vydána.

Vlastník lesa má právní nárok na náhradu újmy vzniklé odnětím jeho pozemku z pozemků určených k plnění funkcí lesa na žádost jiného subjektu, kterou schválil orgán státní správy lesů.

4.2.3. Povinnost nechat si odsouhlasit dělení lesních pozemků (§12 odst. 3 LZ)

Pokud by dělením lesních pozemků vznikl díl, jehož výměra by činila méně než jeden hektar, bylo by takové dělení možné pouze se souhlasem příslušného orgánu státní správy lesů, a to za předpokladu, že by dělením nevznikl pozemek nevhodného tvaru nebo velikosti, neumožňující řádné hospodaření v lese. Tato povinnost je lesním zákonem stanovena hlavně v zájmu účelného hospodaření v lesích. V praxi se toto ustanovení lesního zákona používá především u zrušení podílového spoluvlastnictví fyzických osob.⁴³⁾

⁴²⁾ Drobník J. – Damohorský, M.: Lesní zákon a předpisy související, texty s předmluvou, Praha, C.H.Beck, 1996, str. 9

⁴³⁾ Staněk, J.: Lesní zákon v teorii a praxi, úplné znění zákona s komentářem, 1996, str. 37

4.3. Práva a povinnosti vlastníka lesa při ochraně lesa před škodlivými činiteli.

Ochrana lesa je důležitou součástí lesního hospodářství a základní povinností vlastníka lesa. Jejím účelem je chránit les proti všem škodlivým činitelům a vlivům a zachovat tak jeho produkční i mimoprodukční funkce. Vlastník lesa je povinen provádět taková opatření, aby se předcházelo a zabránilo působení škodlivých činitelů na les (§32 odst. 1 LZ). Důležitou součástí ochrany lesa jsou preventivní opatření, která mají zvyšovat odolnost lesních porostů, dále poznávání a zjišťování škodlivých činitelů, jejich kontrola a evidence, spolu s evidencí škod, které způsobily. Následně je pak důležité zmírnit následky působení škodlivých činitelů s cílem co nejvíce je napravit. Při zvýšeném výskytu škodlivých činitelů je pak nutné informovat místně příslušný orgán státní správy lesů a provést nezbytná opatření.

Vlastník lesa je při vzniku mimořádných okolností a nepředvídaných škod v lese, jako jsou větrné a sněhové kalamity, přemnožení škůdců, nebezpečí vzniku požárů apod., povinen činit bezodkladná opatření k jejich odstranění a zmírnění jejich následků. Orgán státní správy lesů může vlastníku lesa v těchto případech nařídít opatření spočívající v určení výše a termínu nahodilých těžeb za zastavení jiných těžeb než nahodilých, provedení ochranných zásahů proti škodlivým organismům, zničení napadených semen či sazenic, omezení nakládání se dřevem, a to formou rozhodnutí nebo nařízení obecního úřadu obce s rozšířenou působností (odst. 2 § 32 LZ). Pokud by vlastník lesa taková opatření neprovedl, může mu orgán státní správy lesů uložit pokutu do výše 100 000 Kč (§55 odst. 2 písm. d) LZ). Po nesplnění opatření ani po uložení pokuty může vlastníku lesa uložit opatření k odvracení hrozícího nebezpečí podle § 57 LZ. Pokud ale ani na to vlastník lesa opatření neprovede, je možné se toho domoci pouze výkonem rozhodnutí. Tento proces je však dosti administrativně i časově náročný, a tak je možné, že se mine svého účinku. Zcela jistě by bylo vhodné do lesního zákona zakomponovat ustanovení, které by řešilo tyto krizové situace (např. přemnožení kůrovce v lese) lépe a rychleji.

Škodlivými činiteli jsou škodlivé organismy (původci chorob lesních porostů a rostlinní nebo živočišní škůdci), nepříznivé povětrnostní vlivy, imise, a fyzikální nebo chemické faktory, způsobující poškození lesa (§2 písm. f) LZ). Vlastník lesa se při ochraně lesa před škodlivými činiteli musí řídit lesním zákonem a dále vyhláškou MZ č. 101/1996 Sb., kterou se stanoví podrobnosti o opatřeních k ochraně lesa a vzor služebního odznaku a vzor průkazu lesní stráže. Vyhláška v §2 odst. 2 rozlišuje mezi základním stavem (škůdce se vyskytuje

v nízkém hospodářsky neškodném množství a neporušuje rovnováhu biocenózy), zvýšeným stavem (četnost výskytu škůdce je vyšší než v základním stavu, nehrozí však vznik hospodářsky významných škod) a kalamitním stavem škodlivých činitelů (škůdce je přemnožen a působí hospodářsky významné škody nebo ohrožení ostatních funkcí lesa anebo zánik lesních porostů). Pokud hrozí vznik kalamitního stavu, je vlastník lesa povinen o tom informovat orgán státní správy lesů (§ 2 odst. 3 vyhl.), a dále vést evidenci o kalamitních škůdcích, kteří zvýšený nebo kalamitní stav způsobili (§ 2 odst. 4 vyhl.). Evidence má obsahovat druh kalamitního škůdce, lokalizaci výskytu, rozsah škod, dobu zjištění škody a dobu a druh opatření proti škůdci. Pokud vlastník lesa hospodaří podle LHP, je povinen vedle této evidence také provést na příslušném formuláři (uveden v přílohách této práce na str. 68) sumarizaci škod a výskytu kalamitních škůdců za lesní majetek nebo hospodářský celek.

Stát ochranu lesa před působením škodlivým činitelům podporuje. Vlastník lesa může u příslušného krajského úřadu podat žádost o poskytnutí finančního příspěvku na ochranu lesa, opatření k zajištění proti lesním hmyzům škůdcům a opatření při jiných mimořádných okolnostech a nepředvídatelných škodách, ohrožujících stav lesů, přesahujících možnosti vlastníka lesa.

4.3.1. Ochrana lesa před škodlivými organismy

Škodlivé organismy lesní zákon v § 2 písm. g) definuje jako původce chorob lesních porostů, a rostlinné a živočišné škůdce lesních porostů.

Nejprve se tato práce zaměří na ochranu lesa proti škodám způsobenými živočišnými škůdci. K největším živočišným škůdcům patří **hmyz**, který má schopnost kalamitně se přemnožit v jemu příznivých podmínkách, a může tak způsobit vážné škody v krátkém časovém období.⁴⁴⁾ Mezi kalamitní škůdce patří bekyně mniška, lýkožrout smrkový, lýkožrout lesklý, klikoroh borový, obaleč modřínový a ploskohřbetky (§ 3 odst. 1 vyhl. 101/96 Sb.)

⁴⁴⁾ Ministerstvo zemědělství ČR, Příručka pro vlastníky lesa, 2003, str. 58

Hmyz může poškozovat všechny části lesních dřevin v každém věku. Vzniklé škody mohou mít charakter produkčních ztrát na kvalitě dřeva v důsledku předčasné likvidace porostů nebo snížení přírostu. Často se ztráty projevují v technické kvalitě dřeva, zvýšených těžebních a zalesňovacích nákladů a nevyčíslitelné ekologické škodě.⁴⁵⁾

Vzniku zvýšeného stavu hmyzích škůdců musí vlastník lesa předcházet odstraňováním materiálu vhodného pro jejich rozmnožení, vyhledáváním a zpracováním již napadených stromů. Veškeré polomy, vývraty a dříví, atraktivní pro rozvoj škůdců vzniklé do 31. března musí být zpracovány nebo asanovány nejpozději do 31. května, v lesních porostech, které alespoň částečně zasahují do polohy nad 600 m. nadmořské výšky, do 30. června (§ 4 odst. 1 a 3 vyhl. 101/96 Sb.)

Působení hmyzu je možné regulovat vhodnými preventivními opatřeními, metodami a prostředky na základě včasné kontroly a zhodnocení škodlivého výskytu. Uplatňuje se zde především znalost biologie a ekologie škůdců, jejich nepřátel a vazeb na ostatní části lesního ekosystému. Vlastník lesa musí dát přednost biologickým metodám před použitím chemických látek. Vedle pěstování „zdravého“ lesa je možné využít hmyzožravého ptactva, mravenců, dravého hmyzu, bakterií, virů, feromonů, atd....⁴⁶⁾ Výhodou použití těchto prostředků je jistě jejich šetrnost k přírodě a nevýhodou zdlouhavost jejich účinků. Výběr chemických přípravků a jejich způsob aplikace vychází ze Seznamu povolených přípravků na ochranu lesa, který schvaluje Ministerstvo zemědělství a vydává státní rostlinolékařská správa pro daný kalendářní rok v souladu s vyhláškou č. 91/2002 Sb., o prostředcích na ochranu rostlin. Vlastník lesa je povinen při ochraně lesního porostu dát přednost technologiím šetřícím životní prostředí.

Škodlivé následky působení hmyzu může vlastník lesa ovlivnit správnou volbou druhové skladby lesních porostů. Listnaté a smíšené lesy jsou odolnější než porosty jehličnaté.⁴⁷⁾ Silné jednorázové poškození neohrožuje u listnatých stromů jejich další vývoj, avšak u jehličnatých znamená možný zánik.

⁴⁵⁾ Ministerstvo zemědělství ČR, Příručka pro vlastníky lesa, 2003, str. 58

⁴⁶⁾ tamtéž, str. 59

⁴⁷⁾ tamtéž, str. 61

Dalším živočišným škůdcem lesních dřevin, který každoročně způsobuje nemalé škody, je **zvěř**. Lesní zákon v § 32 odst. 4 ukládá vlastníkově lesa povinnost dbát, aby lesní porosty nebyly nepřiměřeně poškozovány zvěří (a stejně tak ukládá tuto povinnost uživatelům honiteb a orgánům státní správy lesa).

Vlastník lesa je podle § 5 vyhlášky č. 101/1996 Sb., povinen sledovat a evidovat škody způsobené zvěří na lesních porostech, sledovat početní stavy zvěře, ochraňovat ohrožené lesní porosty proti okusu, loupání, zimnímu ohryzu kůry v rozsahu nejméně 1% výměry lesa vlastníka v honitbě, využívat pomocné dřeviny ke zvýšení úživnosti honitby, v případě potřeby navrhnout orgánu státní správy lesů snížení stavu zvěře nebo zrušení chovu toho druhu zvěře, který působí neúměrně vysoké škody, a u lesních majetků nad 50 ha sledovat působení zvěře na nálety, nárosty a kultury pomocí kontrolních a srovnávacích ploch v počtu nejméně jedna plocha na 500 ha.

Pokud by zvěř způsobila škodu vlastníkově lesa za předpokladu, že provedl všechna výše uvedená ochranná opatření, je uživatel honitby takovou škodu vlastníkově lesa povinen uhradit. Nárok na náhradu škody, která vznikla v období od 1.7. předcházejícího roku do 30.6. běžného roku, musí vlastník lesa uplatnit do 19.7. běžného roku spolu s vyčíslením výše uvedené škody. Pokud uživatel nenahradí škodu do 60 dnů ode dne uplatnění nároku nebo neuzavře písemnou dohodu o náhradě škody, může se vlastník ve lhůtě tří měsíců obrátit s uplatněním svého nároku na náhradu škody na občanský soud, jinak nárok zaniká (§ 55 zákona o myslivosti).

Nárok na náhradu škody nemá vlastník lesa v těchto případech: ke škodě došlo na nehonebním pozemku, na lesním porostu chráněném oplocením proti škodám působeným zvěří, na porostech poškozených okusem jen na postranních výhonech., v lesních kulturách, ve kterých došlo okusem, vytloukáním nebo vyrýváním stromků ke každoročnímu poškození, méně než 1% porostu, a to po celou dobu do zajištění lesního porostu, přičemž poškození porostu musí být rovnoměrně rozmístěno po ploše. Škody způsobené zvěří, jejíž početní stav nemůže být lovem limitován, hraří vlastníkově stát (§ 54 zákona myslivosti).

Pokud by vlastník lesa neuplatnil právo na náhradu škody podle příslušných výše uvedených ustanovení zákona o myslivosti, mohl by ho uplatnit dle vyhlášky MZ č.55/1999 Sb., o způsobu výpočtu výše újmy nebo škody způsobené na lesích.

Početní stavy zvěře představují v posledních letech velký problém pro vlastníky lesa. V této souvislosti je na místě uvést krátký úryvek z odborného článku spolu s návrhem úprav stávající právní úpravy. Jeho autor Doc. Ing. Jiří Kamler, Ph.D. z Ústavu ochrany lesů a myslivosti, LDF MZLU v Brně, říká, že by mělo dojít k „posílení pravomoci a odpovědnosti státu za hospodaření se zvěří, aby tam, kde selhávají vlastníci pozemků a držitelé honiteb, nastoupila státní správa a redukcí stavů zabránila ohrožování biodiverzity a ekologické stability krajiny.“ Myslivecká legislativa by se měla zjednodušit a měla by odstranit zbytečné překážky, které dává zvláště menším vlastníkům pozemků. Zejména by měly být umožněny změny honiteb v souvislosti se změnami vlastníků pozemků, kterým by mělo být maximálně umožněno podílet se na myslivosti. Také náhrady škod zvěří by měly vyjadřovat skutečnou ztrátu vlastníků lesů, vzhledem k tomu, že vyhláška 55/1999 často odrazuje od vymáhání směšných částek.⁴⁸⁾

Z ostatních živočišných škůdců působí škodu na lesních porostech hlavně v zimě např. **drobní hlodavci** a dále **semenožravé ptactvo**.⁴⁹⁾ Vyhláška MZ č. 101/96 Sb. v §6 upravuje ochranu lesa před škodami působenými těmito „ostatními“ živočišnými škůdci. Opatření vlastníka lesa proti těmto škůdcům by měla spočívat ve sledování jejich výskytu, a v případě jejich přemnožení ve využívání biologických metod snižování stavů nebo použití schválených pesticidů. O výskytu škůdců, kteří působí hospodářsky významné škody je potřeba, aby vlastník lesa informoval orgán státní správy lesa.

Důležitou součástí ochrany před škodlivými organismy je ochrana před chorobami lesních dřevin, způsobené především **houbami**, **bakteriemi** a **viry**. Tyto choroby jsou na lesních porostech zřetelné pozvolně, avšak závěrečné poškození může dosáhnout kalamitního rozsahu. Rozlišujeme choroby plodů a semen, semenáčů a sazenic ve školkách, výsadeb, a samotných porostů.⁵⁰⁾ I zde hraje velkou roli prevence a péstební opatření.

⁴⁸⁾ Anketa Škody zvěří v českých lesích, časopis Lesnická práce 2/2008, str. 18-19

⁴⁹⁾ Ministerstvo zemědělství ČR, Příručka pro vlastníky lesa, 2003, str. 69

⁵⁰⁾ Ministerstvo zemědělství ČR, Příručka pro vlastníky lesa, 2003, str. 70

Vlastník lesa musí dodržovat předpisy při dovozu a převážení rostlinného materiálu, odstraňovat napadené dřeviny, provádět šetrnou těžbu, a správně vyživovat lesní porosty ve svém lese. Vyhláška MZ č. 101/96 Sb., v § 7 přímo upravuje opatření před houbovými chorobami lesních dřevin. Jsou to: udržování čistoty lesa, odstraňování zdrojů infekce, důsledná obrana a ochrana proti původcům a přenašečům houbových a ostatních infekčních chorob, výběr zdravého sadbového materiálu a osiva bez škůdců a chorob a bez zjevných známek poškození, soustavná kontrola zdravotního stavu semenáčků a sazenic a používání vhodných přípravků na ochranu lesa.

Na závěr této podkapitoly malá zmínka o působení **buření** a **plevelů** jako významného škodlivého organismu, se kterým se vlastník lesa musí také potýkat. Pojem buření znamená souhrn rostlin, které ztěžují obnovu a pěstování lesů tím, že ovlivňují růst, vývoj a prostředí lesních porostů. Jsou to např. traviny, byliny, polokeře, keře a další nežádoucí dřeviny.⁵¹⁾

Vlastník lesa proti plevelům a buření může svůj les chránit správnou obnovou a výchovou porostů, který na daném stanovišti vytvoří optimální podmínky pro růst a vývoj lesních porostů a buření udrží v přípustných mezích. Buření může ve správném rozmístění na druhou stranu také lesním porostům prospívat, např. chránit sazenice před škůdci a meteorologickými vlivy.

4.3.2. Ochrana lesa před abiotickými vlivy a imisemi

Tzv. abiotičtí činitelé jako jsou vítr, sníh, námraza, sucho mráz, zamokření, krupobití atd....jsou škodlivými činiteli, kteří způsobují škody na lesích největšího rozsahu. Práce se bude zabývat povinnostmi vlastníka lesa v podobě různých opatření, kterými vlastník lesa může svůj les do jisté míry ochránit před těmito abiotickými vlivy. Zaměří se především na ochranu lesa před větrem, sněhem a námrazou, protože právě ty jsou jistě největším nebezpečím pro vlastníka lesa.

⁵¹⁾ Ministerstvo zemědělství ČR, Příručka pro vlastníky lesa, 2003, str. 72

Vlastník by měl při obnově a výchově lesa volit správnou druhovou skladbu (§ 32 odst. 5 LZ), vycházet z LHP nebo LHO, aby nedocházelo k vytváření rozsáhlých stejnověkových a stejnorodých zejména smrkových porostů, protože větru nejlépe odolávají porosty smíšené a různověké. V lesích, kde mají převahu smrkové porosty, je nutné vytvářet závory, rozluky a odluky a rozdělovací síť s ohledem na snížení rizika ohrožení porostů větrem. Dále je třeba včas a s dostatečnou intenzitou uskutečňovat prořezávky a vyvarovat se probírkových zásahů v porostech středního a vyššího věku.⁵²⁾

Stejně tak jako v případě preventivní ochrany lesa před větrem, musí vlastník lesa při zakládání a výchově lesních porostů myslet na to, jak nejlépe ochránit svůj les před sněhem. Mokrý, těžký sníh může napáchat velké množství škod, které mají nejčastěji podobu vyvrácení, přelámání kmenů a větví apod. Nejčastěji se se sněhem potýkají vlastníci lesů v nadmořských výškách 400 až 800 m. Vlastník lesa může do jisté míry svůj les ochránit tím, že zvolí do svého lesa příměs odolných dřevin, jako jsou listnáče nebo modřiny, provádí pravidelně prořezávky tak, aby byly vytvořeny delší koruny stromů apod.

Ochrana lesa před námrazou je podobná jako před sněhem. Důležité je použít při výsadbě lesních porostů vhodný sadební materiál, zpevňovat porostní okraje odolnými dřevinami (buk, jeřáb) a předcházet jakémukoliv poškození kmenů.

Obdobně jako v předešlých případech ochrany lesa, je důležité škody abiotického původu průběžně zjišťovat a evidovat je, aby následky mohly být optimálně odstraňovány a předešlo se dalším škodám. Jednotlivé části ochrany proti různým škodlivým činitelům na sebe navzájem navazují a doplňují se, např. včasné zjištění a odstranění poškozeného dříví je základem preventivní ochrany proti přemnožení škodlivých organismů, brzké zjištění ztrát sazenic při zalesňování umožní včasné vylepšení kultur apod.⁵³⁾

⁵²⁾ Ministerstvo zemědělství ČR, Příručka pro vlastníky lesa, 2003, str. 55

⁵³⁾ Ministerstvo zemědělství ČR, Příručka pro vlastníky lesa, 2003, str. 57

Závěrem této podkapitoly je třeba zmínit se o problému imisí. Lesy na znečištěné ovzduší reagují velmi citlivě, vlastník lesa je v rámci ochrany svého lesa povinen zejména v poškozených oblastech činit různá opatření, jako je měnit citlivé dřeviny (smrk, borovice, jedle) za méně citlivé (listnáče, modřín), doplňovat do půdy živiny přihnojováním nebo leteckým vápněním. Lesy pod vlivem imisí zařazuje vyhláška č. 78/1996 Sb. do čtyř pásem ohrožení, přičemž lesní pozemky, na nichž se nacházejí lesy spadající pod dvě nejvyšší pásma ohrožení, nepodléhají dani z nemovitosti. Tato byť v očích vlastníka lesa malá finanční úleva, má být nejspíše kompenzací vlastníkovou nákladnějšího způsobu hospodaření a jeho snížených výnosů z hospodaření v takovém lese.

4.3.3. Ochrana lesa před fyzikálními nebo chemickými faktory

Fyzikálními faktory rozumíme mráz, teplo, sucho apod., a stejně jako ve výše uvedených případech je možné, aby vlastník lesa vhodnými pěstebními opatřeními důsledky působení těchto vlivů zmírnil.

Co se týče chemických faktorů, vlastník lesa je přímo ze zákona (§ 32 odst. 8 LZ) povinen chránit les před znečišťujícími látkami vyprodukovaných při jeho hospodářské činnosti, používat při své činnosti přípravky šetrné k životnímu prostředí jako jsou biologicky odbouratelné oleje a hydraulické kapaliny.

Vlastník lesa musí ve spolupráci s lesní stráží sledovat činnosti návštěvníků lesa a vlastníků sousedních pozemků, kteří mohou les znečišťovat tekutými či pevnými odpady. Vlastník lesa může po podání žádosti dostat od státu příspěvek na ekologické a k přírodě šetrné technologie.

4.3.4. Ochrana lesa před vznikem lesních požárů

V období velkých teplot je velké nebezpečí lesních požárů. Lesní zákon ukládá vlastníkovu lesa povinnost provádět preventivní opatření proti vzniku lesních požárů a odkazuje na zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně (§32 odst. 1 písm. c))

Požáry v lesích způsobují každoročně mnohamilionové škody. Proto mají preventivní opatření proti vzniku požárů v lesích mimořádný význam. Ustanovení zákona o požární ochraně ukládá četné preventivní povinnosti na úseku požární ochrany, které se vztahují i na vlastníky lesů, resp. na činnosti prováděné při hospodaření v lesích.

Právníckým osobám a podnikajícím fyzickým osobám ukládá zákon o požární ochraně v § 5 mimo jiné obstarávat a zabezpečovat v potřebném množství a druzích požární techniku, hasicí zařízení a hasební látky, udržovat volné únikové cesty a nástupní plochy ke zdolání požárů, informovat jednotky požární ochrany o rizikových činnostech (např. o provádění pálení klestu v lese apod.).

Ostatním fyzickým osobám ukládá v § 17 mimo jiné počínat si tak, aby nedocházelo ke vzniku požárů, obstarávat a udržovat v použitelném stavu hasicí zařízení, vytvářet v objektech ve svém vlastnictví nebo užívání podmínky pro rychlé zdolání požárů, a zakazuje jim provádět práce, které mohou vést ke vzniku požáru, pokud fyzická osoba nemá odbornou způsobilost požadovanou pro výkon takových prací.

Preventivní opatření proti vzniku lesních požárů mohou mít i podobu pěstebních opatření, kdy např. rozsáhlé monokultury, zejména borové, se rozčleňují izolačními protipožárními pásy, vykácenými v šířce 4 až 50 metrů (v závislosti na věku porostu) s odstraněním klestu.⁵⁴⁾

Přímo vlastníkům lesa o celkové výměře vyšší než 50 hektarů ukládá zákon o požární ochraně v § 7 odst. 2 povinnost zabezpečit v době zvýšeného nebezpečí vzniku požáru nad rámec výše uvedených povinností právníckých a fyzických osob podnikajících opatření pro včasné zjištění požáru v lesích a proti jeho rozšíření pomocí hlídkové služby, pokud by tak neučinilo Ministerstvo zemědělství.

⁵⁴⁾ Staněk, J.: Lesní zákon v teorii a praxi, úplné znění zákona s komentářem, 1996, str. 104- 105

4.4. Další práva a povinnosti vlastníka lesa stanovené lesním zákonem

4.4.1. Povinnost strpět obecné užívání lesů

Lesní zákon upravuje tzv. obecné užívání lesů, které spočívá v právu každého vstupovat do lesa na vlastní nebezpečí a sbírat tam pro vlastní potřebu lesní plody a suchou na zemi ležící klest za předpokladu, že nebude les poškozovat, narušovat lesní prostředí a bude dbát pokynů vlastníka lesa (§ 19 odst. 1). Vlastník lesa je povinen toto „veřejné užívání“ lesa strpět, nesmí les oplocovat za účelem omezení tohoto obecného užívání lesa, s výjimkou oplocení lesních školek a obor, a ochrany lesních porostů před zvěří (§32 odst. 7). Orgán státní správy lesů může vstup do lesa v odůvodněných případech z vlastního podnětu nebo na návrh vlastníka omezit či zcela zakázat, a to nejdéle na dobu 6 měsíců.

Na podporu a usměrňování návštěvnosti lesa a na zajištění bezpečnosti návštěvníků lze čerpat finanční pomoc, na kterou však není právní nárok.

4.4.2. Zákaz některých činností v lese (§ 20)

V lese jsou ze zákona některé činnosti zcela zakázány (např. rušit klid a ticho, provádět terénní úpravy, narušovat půdní kryt, budovat chodníky, jezdit a stát v lese motorovými vozidly, vstupovat do porostů, kde se provádí těžba, kouřit, rozdělovat oheň do vzdálenosti 50 metrů od okraje lesa, tábořit mimo vyhrazená místa, sbírat lesní plody způsobem, který poškozují les, sbírat semena lesních dřevin, jmelí a další...), mimo činnosti prováděných při hospodaření v lese. Na vlastníka lesa stejně jako na návštěvníky lesa se pak vtahují tyto zákazy: odhazovat hořící nebo doutnající předměty, narušovat vodní režim a hrabat stelivo, pást dobytek, umožňovat výběh hospodářským zvířatům a průhon dobytka lesními porosty a znečišťovat les odpady a odpadky.

4.4.3. Povinnosti vlastníka lesa při inventarizaci lesů (§ 25 odst. 4)

Vlastník lesa je povinen strpět provádění potřebných úkonů spojených s inventarizací lesů a zároveň poskytovat nezbytné údaje orgánům státní správy lesů. Inventarizace lesů je zjišťování skutečného stavu lesů na území státu. Provedení inventarizace vyhláší vláda nařízením, ve kterém určí rozsah a způsob.

4.4.4. Povinnost vlastníka lesa zajistit bezpečnost osob a majetku před ohrožením mající původ v lese a právo na náhradu škody vzniklé v důsledku provádění opatření k zajištění bezpečnosti osob a majetku před ohrožením majícím původ v lese (§ 22 a § 11 odst. 1)

Vlastník lesa má občanskoprávní povinnost předcházet hrožícím škodám. Tato povinnost je konkretizována v lesním zákoně a souvisí s povinností strpět provádění preventivních opatření a odstraňování následků živelných pohrom. Vlastník lesa je povinen na svůj náklad provést nezbytně nutná opatření, kterými budou jeho pozemky a stavby zabezpečeny před škodami způsobenými sesuvy půdy, padáním kamenů, pádem stromů nebo jejich částí, přesahem větví a kořenů, zastíněním a lavinami. Rozsah a způsob zabezpečovacích opatření stanoví příslušný krajský úřad. Vlastník lesa neodpovídá za škody, které mohou být způsobeny působením přírodních sil nebo nahodilých událostí, pokud vznik nebo působení těchto událostí sám nevyvolal.

Vlastníku lesa náleží náhrada škody vzniklé v důsledku provádění opatření k zajištění bezpečnosti osob a majetku před ohrožením majícím původ v lese tehdy, pokud si zajištění osob a majetku vyžádá změnu ve způsobu hospodaření v lese nebo omezení ve využívání lesních pozemků, a v důsledku toho vznikne vlastníku lesa majetková škoda (§22). Nárok na náhradu škody vzniká až rozhodnutím krajského úřadu, kterým se ukládá provést daná opatření a zároveň stanoví, kdo ponese náklady s tím spojené a kdo nahradí vlastníku lesa případnou škodu.

4.4.5. Povinnost strpět provádění preventivních opatření a odstraňování následků živelných pohrom (§ 35 odst. 3)

Vlastník lesa je povinen strpět provádění preventivních činností k předcházení vzniku lavin, svahových sesuvů, strží, povodňových vln a odstraňování živelných pohrom, které se realizují na základě rozhodnutí orgánů státní správy lesů.

4.4.6. Povinnost strpět vstup na pozemky, do objektů a zařízení v rámci výkonu vrchního státního dozoru.(§50 odst. 2)

Pracovníci vykonávající vrchní státní dozor na úseku ochrany lesů (zaměstnanci ministerstva životního prostředí) mohou při plnění svých úkolů vstupovat na lesní pozemky, zjišťovat a ověřovat potřebné skutečnosti, požadovat potřebné údaje a vysvětlení a nahlížet do příslušných dokladů. Vlastník lesa je tedy povinen jejich vstup strpět a zároveň jim poskytnout součinnost.

4.5. Práva a povinnosti vlastníka lesa stanovené zvláštními zákony

Práva a povinnosti vlastníka lesa upravují vedle lesního zákona další, tzv. zvláštní zákony. Z pohledu autorky nejvýznamnějšími se zabývá tato podkapitola.

4.5.1. Zákon č. 114/ 1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

Zákon vymezuje speciální ochranu přírody ve zvlášť chráněných územích i obecnou ochranu rostlin a živočichů ustanovením § 5, že všechny druhy rostlin a živočichů jsou chráněny před zničením, poškozováním, sběrem a odchycem, který vede nebo by mohl vést k ohrožení těchto druhů na bytí.

Zákon upravuje významná omezení vlastníka lesa, který se nachází ve zvlášť chráněném území. To se týká lesů nacházející se v chráněných krajinných oblastech (CHKO), kde se zakazuje používání biocidů (pesticidů) v I. a II. zóně CHKO, bez možnosti udělení výjimky (§26 odst. 3 písm. a)) , v národních parcích a národních přírodních rezervacích, kde lze zásahy proti škůdcům, a opatření v mimořádných okolnostech a nepředvídaných škod uplatnit pouze se souhlasem a v rozsahu stanovené orgánem ochrany přírody (§22 odst. 1 a § 31). V národních parcích a přírodních rezervacích je dále zakázáno hospodařit způsobem, vyžadujícího intenzivní technologie, a používat prostředky a činnosti , které mohou způsobit podstatné změny v biologické rozmanitosti, struktuře a funkci ekosystému (§16 odst. 1 písm. a) a § 29 odst. 1 písm. a)). Výjimku z tohoto zákazu může udělit orgán ochrany přírody a to v případě převažujícího veřejného zájmu.

Les je podle § 3 odst. 1 písm. a) zákona o ochraně přírody a krajiny stejně jako rašeliniště, vodní toky, rybníky, jezera, údolní nivy, významným krajinným prvkem (krajinným prvkem rozumíme ekologicky, geomorfologicky nebo esteticky hodnotnou část krajiny, utvářející její

typický vzhled nebo přispívající k udržení její stability). Významné krajinné prvky jsou chráněny před poškozováním a ničením, u lesů je toho dosahováno mimo jiné tím, že ke schválení lesních hospodářských plánů a osnov jakožto metodického prostředku vlastníka lesa, je zapotřebí závazné stanovisko orgánu ochrany přírody. Stejně tak je závazné stanovisko orgánu ochrany přírody vyžadováno k odlesňování a zalesňování pozemků nad 0,5 hektarů, k výstavbě lesních cest a lesních melioračních systémů.

Vlastník lesa je dále povinen podle § 4 odst. 2 zákona opatřit si závazné stanovisko k potenciálně škodlivým zásahům do významného krajinného prvku, nejde-li o zásahy prováděné v souladu s lesní hospodářskou osnovou či plánem, šířit geograficky nepůvodní druhy dřevin jen v rozsahu vyplývajícím z pravomocného povolení, není-li jejich množství specifikováno lesním hospodářským plánem či osnovou, dodržovat při hospodaření v lesích tvořících součást zvláště chráněných území jejich základní a bližší ochranné podmínky, provádět činnosti, které jsou v těchto podmínkách zakázány jen na základě udělené výjimky. Dále pak neprovádět na území ptačích oblastí činnosti vázané na předchozí souhlas orgánu ochrany přírody bez takového souhlasu, a při výskytu zvláště chráněných živočichů a kriticky a silně ohrožených druhů rostlin v lesích zasahovat při hospodaření bez předchozího stanoviska orgánu ochrany přírody a v rozporu s obsahem tohoto stanoviska. Při provádění lesnických prací musí vlastník lesa postupovat tak, aby nedocházelo k nadměrnému úhynu rostlin a živočichů (§5 odst. 3).

Náhradu za ztížení lesního ohospodaření v důsledku strpění omezení vyplývajících ze zákona o ochraně přírody a krajiny stanoví na základě § 58 odst. 6 zákona vyhláška MZ a MŽP č. 335/2006 Sb., kterou se stanoví podmínky a způsob poskytování finanční náhrady za újmu vzniklou omezením lesního hospodaření. Vyhláška podrobněji upravuje vzor uplatnění nároku, náležitosti uplatnění nároku, způsob určení výše náhrady za omezení lesního hospodaření, které vzniklo v důsledku „ponechání lesa nebo jeho části samovolnému vývoji, ponechání částí stromů do stádia rozpadu, změny sklady dřevin lesního porostu, prodloužení obmýtí stanoveného v lesním hospodářském plánu nebo lesní hospodářské osnově....“ viz dále § 1 vyhlášky.

Tato vyhláška značně koresponduje s vyhláškou č. 55/1999 Sb., o způsobu výpočtu výše újmy nebo škody způsobené na lesích a byla vlastníky lesů dlouho očekávána, a to především z důvodů stanovení algoritmů výpočtu těch újem, které nelze přímo vypočítat dle vyhlášky č.

55/1999 Sb., spravedlivé výše náhrad (vlastník lesa na území zvláště chráněných území by měl mít možnost získat stejný užitek ze svého lesa, jako vlastník lesa stejných parametrů, který jej však má lokalizován mimo zvláště chráněné území), a v neposlední řadě z důvodu co nejmenší administrativní náročnosti při uplatňování nároku na úhradu újmy. Odborná veřejnost však v této vyhlášce shledává četné nedostatky, z nichž jmenujme např. tyto: některé druhy újem jsou kompenzovány pouze částečně, některé nejsou kompenzovány vůbec, výpočet újem je dosti složitý, a administrativní náročnost při uplatňování nároku na náhradu újmy je pro vlastníky nepřiměřená.⁵⁵⁾

Uplatnění nároku na náhradu škody musí vlastník či nájemce (podnájemce) orgánu ochrany přírody doručit do 3 měsíců od skončení kalendářního roku, v němž mu újma vznikla nebo trvala. Při stanovení výše náhrady škody je jistě dobré obrátit se na znalce v oboru. Pokud by došlo k tomu, že orgán ochrany přírody vlastníku lesa náhradu nepřizná, je možné, aby se svého práva domohl u příslušného soudu. Tato skutečnost vyplývá i z níže citované judikatury.

Z usnesení Krajského soudu č. j. 21 Co 382/2006-44 ze dne 7. 8. 2006 v Hradci Králové lze jednoznačně odvodit následující závěry:

- Nárok na náhradu újmy má soukromoprávní povahu. Pokud není žadatel o náhradu újmy ve svém nároku uspokojen orgánem ochrany přírody, může se jej nároku domáhat v občanském soudním řízení.
- Rozhodování o nároku na náhradu újmy nespadá do pravomoci orgánů ochrany přírody, ty proto nejsou oprávněny o tomto nároku zahajovat a vést správní řízení a vydávat v něm rozhodnutí.

⁵⁵⁾ Šimek, R.: Poskytování náhrad za omezení hospodaření v lesích z pohledu nestátního vlastníka lesa, Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, Lesnická a dřevařská fakulta, Ústav lesnické a dřevařské ekonomiky a politiky, Vlastníci lesa a ochrana přírody, Sborník referátů z konference s mezinárodní účastí, 2006, str. 41-42

Zákon o ochraně přírody a krajiny umožňuje vlastníkovu lesa poskytnout finanční příspěvek při uskutečňování opatření ke zlepšování přírodního prostředí a to za předpokladu, že se zdrží určité činnosti nebo naopak provede určité práce v zájmu zlepšení přírodního prostředí.

4.5.2. Zákon č. 326/ 2004 Sb., o rostlinolékařské péči

Zákon o rostlinolékařské péči upravuje ochranu rostlin, tedy i lesa. V obecné rovině ukládá každému vlastníku pozemku s rostlinami, a tomu, kdo s rostlinami obchoduje či nakládá, povinnost omezovat výskyt škodlivých činitelů a zamezovat jejich šíření, aby nevznikla škoda jiným osobám nebo nedošlo k poškození životního prostředí a ohrožení zdraví osob a živočichů. K tomu lze používat pouze přípravky a prostředky k tomu schválené, a to způsobem, který nepoškozuje sousední porosty, zdraví lidí a zvířat nebo životního prostředí (§3).

Zákon upravuje povinnosti dovozce, podmínky, které je třeba splnit při dovozu rostlinného materiálu (osiva, sazenic, dřeva, včetně dřevěných obalů), a postup, který je každý povinen uplatnit při výskytu škodlivých organismů (zejména ohlašovací povinnost v §9). Vlastník lesa by měl znát prováděcí vyhlášku MZ č. 300/2004 Sb., o opatřeních proti zavlečení a rozšiřování škodlivých organismů rostlin a rostlinných produktů, která ve svých přílohách stanoví mimo jiné seznam škodlivých organismů, které nesmějí být zavlečeni na celé území EU, a seznam rostlin nebo jejich částí, které podléhají různým omezením při přemísťování v rámci EU. Další významnou prováděcí vyhláškou k zákonu o rostlinolékařské péči je vyhláška MZ č. 329/2004 Sb., o přípravcích a dalších prostředcích na ochranu rostlin, která z hlediska ochrany lesa stanoví povinnost evidovat používání přípravku (přesnou lokalizaci, výměru, datum a hodinu použití, přípravek, způsob, rozsah použití atd.). Samotná aplikace přípravku musí být hlášena příslušnému obecnímu úřadu 48 hodin před aplikací, v případě přípravků nebezpečných pro suchozemské obratlovce Státní veterinární správě 3 dny předem, přičemž podrobněji tuto problematiku upravuje vyhláška MZ č. 327/2004 Sb., o ochraně včel, zvěře, vodních organismů a dalších necílových organismů při použití přípravku na ochranu rostlin.

Mezi významné vyhlášky v této oblasti patří dále vyhláška MZ č. 334/ 2004 Sb., o mechanizačních prostředcích na ochranu rostlin, a vyhláška č. 333/2004 Sb., o odborné způsobilosti na úseku rostlinolékařské péče, která mimo jiné stanoví čtyřicetihodinový kurz

k získání odborné způsobilosti k zacházení s přípravky, aplikační technice až po ochranu včel, vodních zdrojů apod.

Jen pro ilustraci uvedme sankce, které zákon o rostlinolékařské péči stanoví za porušení svých ustanovení, např. za nesplnění výše uvedené ohlašovací povinnosti je to pro fyzickou osobu pokuta až do výše 30 000 Kč, za porušení ustanovení o požívání přípravků je to pro fyzickou osobu pokuta až do výše 40 000 Kč, přičemž nejvyšší sankcí je částka 1,5 milionu Kč, která by mohla být uložena právnické osobě, která zavlekla, rozšířila nebo dovezla škodlivý organismus.

4.5.3. Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti

Les jako přirozené životní prostředí pro zvěř podléhá regulaci zákona o myslivosti. Zvěř nacházející se v daný okamžik na lesním pozemku není majetkem vlastníka pozemku, ten nemá právo tuto zvěř lovit a přivlastňovat si ulovenou nebo uhynulou zvěř, její vývojová stádia či shozy paroží. Toto patří do výkonu práva myslivosti uživatele honitby (pod pojmem honitba rozumíme soubor souvislých honebních pozemků, vymezený v rozhodnutí orgánu státní správy myslivosti, v němž lze provádět právo myslivosti), včetně celoroční péče o zvěř.

Aby vlastník lesa mohl vykonávat právo myslivosti na svých pozemcích, musel by se stát uživatelem této honitby a splňovat i další požadavky nezbytné pro provozování myslivosti. Při výkonu hospodářské činnosti by se měl vlastník lesa chovat eticky a ohleduplně, aby svojí činností nezpůsobil zvěři újmu a nepoškozoval její životní podmínky (§8 odst. 2), není-li to nezbytné k ochraně porostů před škodami působenými zvěří.⁵⁶⁾

Vlastník lesa jakožto vlastník honebního pozemku má právo být členem honebního společenstva, právnické osoby, založené pouze za účelem vytvoření honitby a se zákazem vlastním jménem podnikat nebo se účastnit na podnikání jiných osob.

⁵⁶⁾ Ústav pro hospodářskou úpravu lesů Brandýs nad Labem, Rádce vlastníka lesa do výměry 50 ha II., 2006, str. 2-3

Členství v honebním společenstvu zaniká, pokud všechny honební pozemky vlastníka v dané honitbě byly prohlášeny za nehonební. V případě, že by vlastník lesa měl zájem o prohlášení jeho lesního pozemku za nehonební a dá podnět k orgánu státní správy myslivosti, bude mu vyhověno.⁵⁷⁾

Vlastník lesa má povinnost umožnit uživateli honitby (nejčastěji mysliveckému sdružení) jeho výkon práva myslivosti v nezbytné míře. Zároveň má právo rozhodovat o tom, zda budou na jeho lesním pozemku umístěna myslivecká zařízení, jako jsou různá napajedla, zařízení pro příkrmování atd. Pokud není vlastník lesa zároveň členem honebního společenstva, uživatel honitby je povinen jej sedm dní předem informovat o konání činností, které mohou omezit obhospodařování lesa (§ 11 odst. 6). Mezi vlastníkem lesa a uživatelem honitby jsou vzájemné právní vztahy upraveny ve smlouvě o nájmu honebního pozemku (§ 33), přičemž nájemné by mělo být přímo úměrné hospodářským výsledkům, a proto má v řadě honiteb spíše symbolický charakter.

4.5.4. Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách

Účelem tohoto zákona je chránit povrchové a podzemní vody, stanovit podmínky pro hospodárné využití vodních zdrojů, pro zachování a zlepšení jakosti povrchových a podzemních vod, vytvořit podmínky pro snižování nepříznivých účinků povodní a sucha, a přispívat k ochraně vodních ekosystémů a na nich přímo záviselých suchozemských ekosystémů (§1).

Mezi povinnosti vlastníka lesa, ve kterém se vody nacházejí, patří např. zajistit péči o vodní poměry tak, aby nedocházelo k jejich zhoršování, spočívající zejména v zajištění takových podmínek, aby nedocházelo ke zhoršování odtokových poměrů, odnosu půdy erozní činností vody, a dbát o zlepšování retenční schopnosti krajiny (§27). A dále pak podle § 49 odst. 1 písm. a) a b) strpět vsup správce vodního toku a taktéž s tímto správcem spolupracovat.

⁵⁶⁾ Ústav pro hospodářskou úpravu lesů Brandýs nad Labem, Rádce vlastníka lesa do výměry 50 ha II., 2006, str. 4

4.5.5. Daňové povinnosti a daňové úlevy

Vlastník lesa má vůči státu stejně tak jako každý občan ČR daňové povinnosti, a proto by se na ně ve výčtu základních povinností vlastníka lesa nemělo zapomenout. Pro vlastníka lesa by přicházela v úvahu daň z nemovitosti dle zákona č. 338/ 1992 Sb., daň silniční dle zákona č. 16/ 1993 Sb., daň z příjmů dle zákona č. 586/1992 Sb., a daň z přidané hodnoty dle zákona č. 235/2004 Sb. Pozastavovat se nad jednotlivými daňovými povinnostmi není účelem této práce.

Krátce k daňovým úlevám, které obecně kompenzují povinnosti uložené vlastníkům nemovitostí různými zákony na ochranu životního prostředí. Podle zákona o dani z nemovitosti nejsou předmětem daně z pozemků lesní pozemky, na nichž se nacházejí lesy ochranné a lesy zvláštního určení (§ 2 odst. 2 písm. b)). Lesní pozemky, na nichž se nacházejí lesy hospodářské, naopak předmětem daně z nemovitosti jsou, přičemž výjimkou jsou lesy hospodářské pod vlivem imisí, zařazené do dvou nejvyšších pásem ohrožení.

5. ODPOVĚDNOST VLASTNÍKA LESA

Odpovědnost za zachování lesa má ze zákona jeho vlastník. K jeho osobě totiž směřují v zákoně uvedené povinnosti k zajištění řádného hospodaření v lese a k ochraně lesa (o tomto viz. výše 4. kapitola této práce).

5.1. Deliktní odpovědnost

5.1.1 Správní delikty a přestupky

Právní úprava správních deliktů je upravena v tzv. zvláštních zákonech (lesní zákon, zákon o ochraně přírody a krajiny, zákon o vodách, zákon o rostlinolékařské péči atd....). Speciální ustanovení upravují nejen vlastní skutkové podstaty, ale i sankce (pokuty), jejich výši a některé otázky procesní. Ustanovení správního řádu platí pro projednávání těchto deliktů pouze subsidiárně.⁵⁷⁾ Práce se zde zabývá především správními delikty podle lesního zákona.

Vzhledem k výše vylíčenému výkladu je zřejmé, že lesní zákon stanoví pro vlastníka lesa řadu povinností. Pro případ, že by došlo k porušení takových povinností, je zde zákonné ustanovení § 55 lesního zákona, které směřuje právě k vlastníkovi lesa (nájemci, podnájemci, vypůjčitel, pokud není v nájemní, podnájemní smlouvě či smlouvě o vypůjčce výslovně stanoveno, že za plnění povinností zodpovídá výlučně vlastník lesa) Takováto forma porušení má povahu tzv. jiných **správních deliktů**, jehož subjektem je vlastník lesa..

V odst. 1 je stanoveno, že orgán státní správy lesů (obecní úřad obce s rozšířenou působností či Ministerstvo zemědělství) může uložit pokutu až do výše 1.000 000 Kč vlastníkovi lesa, který:

- a) úmyslnou činností způsobí značné škody na lese a ohrozí tím plnění jeho funkcí
- b) bez rozhodnutí orgánu státní správy lesa o odnětí nebo o omezení odnímá pozemky určené k plnění funkcí lesa nebo omezuje jejich využívání pro plnění funkcí lesa.
- c) neoprávněně užívá pozemky určené k plnění funkcí lesa způsobem, který znemožňuje jejich využívání pro plnění funkce lesa,
- d) provede neoprávněnou těžbu v množství překračujícím 3 m³ na 1 ha lesa za kalendářní tok,
- e) provede bez povolení orgánu státní správy lesa těžbu mýtní úmyslnou v porostu mladším 80 let.

⁵⁷⁾ Drobnič J. – Damohorský, M.: *Zákony k ochraně životního prostředí, úvodní komentáře*, Praha, C.H.Beck, 1999, 3. vydání, str. 139

Za méně závažná porušení lesního zákona (§55 odst. 2) lze uložit pokutu do výše 100 000 Kč vlastníkovu lesa, který:

- a) provádí činnosti v lese nepovolené nebo zakázané (pro vlastníka lesa to znamená odhazování hořících a doutnajících předmětů, narušování vodního režimu a hrabání steliva, pasení dobytka, umožňování výběhu hospodářským zvířatům a průhonu dobytka lesními porosty, a znečišťování lesa odpadky a odpady)
- b) neplní opatření k ochraně les, především nedodrží přednostní zpracování těžby nahodilé
- c) svévolně překročí schválenou celkovou výši těžby, stanovenou jako závazné ustanovení schváleného LHP nebo LHO (to tedy znamená, že pokutu v takovémto případě nelze uložit vlastníku lesa, který hospodaří bez LHP či převzaté LHO)
- d) nesplní opatření uložená rozhodnutím orgánu státní správy lesa vydaným podle lesního zákona.

Z § 56 LZ vyplývá, že řízení o výše uvedených pokutách lze zahájit jen do jednoho roku ode dne, kdy se orgán státní správy lesů o porušení povinností dozvěděl, nejdéle však do tří let ode dne, kdy k porušení povinnosti došlo. Objektivní tříletá lhůta neplatí, pokud stav porušení povinnosti trvá, subjektivní jednoletá lhůta musí být zachována vždy. Při stanovení výše pokuty orgán státní správy lesů přihlédnout k závažnosti daného protiprávního činu, jeho způsobu, době trvání a následkům. Pokud by vlastník lesa přes uložení pokuty opakoval dané protiprávní jednání, může mu být příští pokuta uložena až do výše dvojnásobku původní pokuty. Uložením pokuty nezaniká povinnost vlastníka k náhradě škody, kterou protiprávním jednáním způsobil.

Lesní zákon na rozdíl od jiných zákonů v ochraně životního prostředí nezakládá působnost České inspekce životního prostředí (dále jen Inspekce). Podle § 2 zákona ČNR č. 282/1991 Sb., o České inspekci životního prostředí, dozírá Inspekce na dodržování ustanovení právních předpisů a rozhodnutí týkajících se funkcí lesů jako složky životního prostředí právními a fyzickými osobami, a může stíhat pouze delikty vymezené v § 4 téhož zákona. Takto nastavený systém není zrovna ideálním stavem, jelikož tak dochází k nesrovnalostem při uplatňování deliktů odpovědnosti v ochraně lesa.⁵⁸⁾

Inspekce ukládá vlastníkovu lesa pokuty za vytvoření podmínek pro působení škodlivých biotických a abiotických činitelů, neplnění opatření uložených orgány životního prostředí,

neplnění povinností stanovených zvláštním právním předpisem (zákon č.: 149/2003 Sb.), a to ve výši až do 5 000 000 Kč.

Vlastník lesa (fyzická osoba) se může dopustit **přestupku** podle § 53 odst. 1 písm. b), k), l), o), r) a to s odkazem na § 20 odst. 1 písm. l) – o) LZ, kde jsou stanoveny zákazy některých činností v lesích vztahujících se i na vlastníka lesa.

Za výše uvedený přestupek by mohl vedle uložení napomenutí vlastník lesa dostat pokutu až do výše 5 000 Kč (přestupek dle § 53 odst. 1 písm. b), k)), za závažnější porušení do výše 15 000 Kč (přestupek dle § 53 odst. 1 písm. l), o), r)). Na projednávání přestupku a jeho ukládání se vztahuje zákon č. 200/1190 Sb., o přestupcích.

5.1.2. Odpovědnost za trestné činy

Je na místě, že ohrožování a poškozování životního prostředí je trestným činem, neboť za spáchání trestného činu tohoto charakteru lze uložit přísnější sankce než je tomu v případě správních deliktů a přestupků, a v závěru to pak působí do jisté míry jako prevence před pácháním takových trestných činů. Naše trestní právo uznává subjekty trestných činů pouze fyzické osoby.

Zájmů chráněných lesním zákonem se týkají trestné činy podle § 181a, §181b (Ohrožení a poškození životního prostředí, a v praxi často se vyskytující trestný čin „Poškození lesa těžbou“ (§ 181c TZ). Toho se vlastník dopustí tím, když byť i z nedbalosti těžbou lesních porostů provedenou v rozporu s právními předpisy způsobí vznik holé seče na celkově větší ploše lesa nebo prostředí lesní porost pod hranicí zakmenění stanovené zvláštním právním předpisem na stejné celkové ploše lesa.

Skutkovou podstatou tohoto trestného činu je jednak vykácení lesního porostu v rozporu s právními předpisy na celkové holé ploše větší než 1,5 hektarů, v přísnější sazbě na celkové holé ploše nejméně 3 hektary nebo proředění lesního porostu pod přípustnou hranici stanovenou lesním zákonem na stejné celkové ploše.

⁵⁸⁾ Damohorský, M a kol.: Právo životního prostředí, C.H.Beck, 2007, str. 288

V rozporu s právními předpisy je tedy:

- smýcení lesního porostu mladšího než 80 let na takové ploše, že je nutné opětovné zalesnění (zpravidla větší než 0,05 hektarů)
- proředění lesního porostu pod 0,7 plného zakmenění, pokud toto není provedeno ve prospěch následného porostu nebo za účelem zpevnění porostu s tím, že v tomto případě věk lesního porostu nerozhoduje
- smýcení lesního porostu stáří 80 let a více, avšak na souvislé ploše větší než 1 hektar, případně ploše menší, avšak o šířce více než dvojnásobek průměrné výšky těžného porostu, pokud se nejedná o domýcení porostních zbytků nebo o těžbu na pozemních menších než 1 hektar, kdy šířka holé seče není omezena.
- smýcení lesního porostu na ploše vyžadující následně zalesnění v případě, kdy vlastník lesa hospodářství bez schváleného LHP či převzaté LHO, a kdy těžba je provedena bez předchozího souhlasu odborného lesního hospodáře, případně i s jeho souhlasem, avšak celková výše těžby přesáhne množství v průměru 3 m³ na 1 hektar za rok (počítáno za celý lesní majetek) a nebyla v předstihu třiceti dnů oznámena orgánu státní správy lesa
- smýcení lesního porostu na souvislé ploše větší než 0,20 hektaru v rámci nahodilé těžby, jejíž provedení nebylo v předstihu čtrnácti dnů oznámeno orgánu státní správy lesů

Výše uvedené jednání není v rozporu s právními předpisy, pokud je k jeho provedení udělena výjimka orgánem státní správy lesa.

5.2. Odpovědnost za ztráty na lesích

Pod odpovědností za ztráty na lesích si lze představit hlavně odpovědnost za škodu, která vznikne při obnově lesa. Pokud by takovou škodu způsobil někdo jiný než vlastník lesa, má vůči němu vlastník právo uplatnit náklady vynaložené na odstranění ztráty v rámci náhrady škody jako regres.

Orgán státní správy lesů je oprávněn v případech, kdy vlastník neplní své zákonné povinnosti a ohrožuje tak existenci lesa a lesy sousední, vydat rozhodnutí o nezbytných opatřeních k odvracení hrozícího nebezpečí. Nejčastěji jde o případy, kdy vlastník neplní své povinnosti v ochraně lesa (například nebrání vývoji, šíření a přemnožení škodlivých organismů a neinformuje při zvýšeném výskytu místně příslušný orgán státní správy lesů). Děje se tak na základě příslušných ustanovení lesního zákona, § 51 odst. 1 nebo § 57.

Opatření podle § 51 odst. 1 je využíváno zejména v případech, kdy za nesplnění povinnosti uložené vlastníkovu lesa není možné uložit sankci. V praxi se to děje tak, že po marném uplynutí lhůty ke splnění povinnosti uloží orgán státní správy lesů vlastníkovu lesa opatření k odstranění zjištěného nedostatku v dodatečně stanovené lhůtě, a pokud ani poté svoji povinnost nesplní, může mu příslušný orgán státní správy lesů (nejčastěji obecní úřad obce s rozšířenou působností) uložit pokutu až do výše 100 000 Kč za „nesplnění opatření uloženého rozhodnutím orgánu státní správy lesů“. Opatření se vydává ve správním řízení podle zákona č. 500/2004 Sb., správní řád. Jak je to se závazností rozhodnutí o uložení opatření v případě změny vlastníka (vlastník les např. prodá)? Rozhodnutí o uložení opatření je na rozdíl od rozhodnutí, které zařazuje les do určité kategorie lesa, rozhodnutím, které není závazné pro právní nástupce vlastníka lesa a to z následujících důvodů: v lesním zákoně není ustanovení, které by „zezávazňovalo“ opatření i pro právní nástupce, opatření směřuje proti konkrétní osobě, které bylo uloženo, aby něco činila nebo strpěla, tato osoba rovněž využívá svých možností, aby účinně hájila svá práva a právem chráněné zájmy, právní nástupce by tedy byl zbaven svých práv účastníka řízení, rozhodnutí nemůže směřovat vůči vlastníku pozemku obecně, ale vůči konkrétní fyzické nebo právnické osobě, jinak by nebylo dostatečně určité, což je důvodem pro zrušení rozhodnutí v odvolacím řízení.⁵⁹⁾

Rozhodnutí o opatřeních podle § 57 lesního zákona může orgán státní správy lesů uložit až po té, kdy pokuty uložené podle § 55 nejsou účinné. Obecnost formulace tohoto ustanovení má však za následek, že v praxi bude jen stěží možné dosáhnout účelu, který toto zákonné ustanovení sleduje.

Orgán státní správy lesů sice může na jeho základě rozhodnout o bližší nespecifikovaných opatřeních k odvrácení hrozícího nebezpečí, ale v podstatě může rozhodnout pouze o provedení výkonu správního rozhodnutí, a to pokud :

- bylo před tím orgánem státní správy lesa rozhodnutí vydáno (např. rozhodnutí o nařízení provedení ochranného zásahu směřujícího k zastavení šíření škodlivých organismů
- toto rozhodnutí nabylo právní moci
- vlastník lesa ochranný zásah neprovedl a opatření nesplnil

⁵⁹⁾ Dvořák, P.: Lesní zákon z hlediska vlastníků lesa, příprava novely lesního zákona, časopis Ekologie a právo 2/2005, str. 22,23

- vlastníkoví lesa byla následně uložena pokuta za nesplnění opatření k ochraně lesa
- vlastník lesa ať již uloženu pokutu zaplatil či nikoliv, ani po uložení pokuty neplní lesním zákonem uložené povinnosti
- vlastníkovou výše uvedenou nečinností je ohrožena existence lesa a lesy sousední.

Na to, aby při splnění všech výše uvedených podmínek mohl orgán státní správy lesů rozhodnout o provedení výkonu správního rozhodnutí, na to nepotřebuje ustanovení § 57 lesního zákona, protože mu postačí příslušná ustanovení správního řádu. Výkon správního rozhodnutí je však zdlouhavý a administrativně náročný a provádění opatření k ochraně lesa tímto postupem se často minou potřebným účinkem,⁶⁰⁾

⁶⁰⁾ Staněk, J.: Lesní zákon v teorii a praxi, úplné znění zákona s komentářem, 1996, str. 172,173

6. ZÁVĚR

Vlastník lesa je, co se týče výkonu svého vlastnického práva značně omezován a limitován, a to především lesním zákonem a jeho prováděcími vyhláškami, ale i dalšími zvláštními zákony. Dokladem této skutečnosti je rozbor jeho povinností v této práci, a to zejména ve 4. kapitole. Povinností vlastníka lesa je opravdu značný počet, výrazně přesahující zatížení vlastníků jiných složek životního prostředí. Naproti tomu práv má vlastník lesa pomálu. Tato práva spočívají především v poskytování náhrad a finančních příspěvků (podkapitola 4.1.5.). Vzhledem k požadavkům, které má právní úprava na vlastníka lesa, je autorka toho názoru, že by ze strany státu měla být finanční podpora zdokonalena a poskytována povinně, tzn. nejen na základě uvážení příslušných státních orgánů. Tato úvaha ale samozřejmě úzce souvisí s výší finančních prostředků ze státního rozpočtu určenou právě do této oblasti.

V souvislosti s poskytováním finančních prostředků vlastníku lesa je třeba zmínit problematiku a dosud nevyužitá ustanovení § 35 odst. 5 LZ, zmocňující k vydání prováděcího předpisu, kterým by byly stanoveny podrobnosti o melioraci a hrazení bystřin v lesích a způsoby určení výše náhrady za opatření prováděná ve veřejném zájmu. Tato situace ztěžuje rozhodování krajského úřadu o poskytování finančních prostředků v této oblasti.

Podle mínění autorky by bylo také vhodné právní úpravu, vztahující se na vlastníka lesa, zjednodušit tím, že by práva a povinnosti vlastníka lesa byly zahrnuty v menším počtu ustanoveních v lesním zákoně, neboť stávající právní úprava se zdá být nepřehledná. Bylo by vhodné lesní zákon jakožto základní právní úpravu pro vlastníka lesa, více propojit s jinými zvláštními zákony (viz. podkapitola 4.5.), které jsou pro vlastníka lesa z hlediska stanovení jeho práv a povinností také důležité, a jejichž význam je vlastníkem lesa často podceňován.

Pro případ, že vlastník lesa poruší zákonem stanovené povinnosti, je tu úprava právní odpovědnosti a možnosti, jak ze strany státu postupovat, aby vlastník lesa svých povinností dostál. Orgán státní správy lesů nejprve ukládá opatření k odstranění nedostatků a po té sankci ve formě pokuty. Zaplacením pokuty však vlastníková povinnost odstranit nedostatky nezaniká. Pokud tedy ani po uložení pokuty vlastník lesa svojí povinnost nesplní, je orgán státní správy lesa oprávněn uložit mu opatření podle § 57 LZ (uložení nezbytných opatření k odvracení hrozícího nebezpečí). Pokud ani poté vlastník lesa uložená opatření neprovede, je

možné se toho domoci ze strany práva pouze výkonem rozhodnutí. Tento proces je však dosti administrativně i časově náročný, a tak je možné, že se v závěru mine svého účinku.⁶¹⁾ Proto by bylo vhodné do lesního zákona zakomponovat ustanovení, které by řešilo tyto krizové situace (např. přemnožení kůrovce v lese, kdy vlastník lesa nijak nereaguje na uložená opatření a pokuty a lesu tak hrozí vážné ztráty, nebo vlastník lesa není znám apod....) lépe a rychleji, a to např. zavedením institutu nucené správy lesů (touto problematikou se zabývá kapitola 5.).

V souvislosti s povinnostmi vlastníka lesa a ukládanými sankcemi za jejich porušení, které jsou stanoveny právní úpravou, je jistě na místě zamyslet se, zda lesní zákon dává orgánům státní správy lesů dostatečnou pravomoc. Pravdou je, že lesní zákon a jeho prováděcí vyhlášky uvádějí celou řadu povinností vlastníka lesa (z toho uveďme např. obnovu a výchovu lesního porostu, melioraci a hrazení bystřin, vedení evidence o plnění LHO či LHP, použitím reprodukčním materiálu lesních dřevin a provedené obnově lesa v jednotlivých porostech), avšak nikde už nestanoví, jak porušení těchto povinností sankcionovat. Uložení sankcí ve formě pokut lesní zákon „dovoluje“ pouze v případě způsobení „značných škod na lese a ohrožení jeho funkcí, nesplnění opatření uložených rozhodnutími orgánů státní správy lesů“...(§55), to ale jistě nezahrnuje všechny případy porušení (byť malých) stanovených povinností. Proto by měl zákonodárce zvážit, zda je na místě pro vlastníka lesa stanovit takové množství povinností, a pokud ano, rozšířit ukládání sankcí (např. ve formě pokut) i na tyto povinnosti.

Na závěr si autorka dovoluje poznamenat, že by bylo vhodné lesní zákon „zaktualizovat“, a to vzhledem k tomu, že vychází z právních předpisů z doby jeho vzniku a nepromítl od té doby do svého znění všechny významné změny týkající se těchto souvisejících předpisů.

⁶¹⁾ Staněk, J.: Lesní zákon v teorii a praxi, úplné znění zákona s komentářem, 1996, str. 172,173

7. POUŽITÁ LITERATURA

Knihy

- ◆ Drobník J. – Damohorský, M.: Lesní zákon a předpisy související, texty s předmluvou, Praha, C.H.Beck, 1996
- ◆ Drobník J. – Damohorský, M.: Zákony k ochraně životního prostředí, úvodní komentáře, Praha, C.H.Beck, 1999, 3. vydání
- ◆ Damohorský, M. a kol. : Právo životního prostředí, C.H.Beck, 2007
- ◆ Čechura, V.: Lesní zákon v teorii a praxi, Vzory podání, smluv a rozhodnutí, 1996
- ◆ Ježková Z.: Vlastnické právo a ochrana lesa, diplomová práce, 2002
- ◆ Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, Lesnická a dřevařská fakulta, Ústav lesnické a dřevařské ekonomiky a politiky, Vlastníci lesa a ochrana přírody, Sborník referátů z konference s mezinárodní účastí, 2006
- ◆ Ministerstvo zemědělství ČR, Příručka pro vlastníky lesa, 2003
- ◆ Ministerstvo zemědělství, Zpráva o stavu lesa a lesního hospodářství ČR, 2006
- ◆ Ministerstvo zemědělství, Zpráva o stavu lesa a lesního hospodářství ČR, 2007
- ◆ Ministerstvo zemědělství, Zpráva o stavu lesa a lesního hospodářství ČR, 2000
- ◆ Oliva, J.: Stát a vlastník lesa, 2006
- ◆ Sborník referátů, 10. sněm lesníků, Postavení a smysl státního vlastnictví, Česká lesnická společnost, 2007
- ◆ Sborník z celostátního semináře konaného v Kostelci nad Černými lesy, vydala Česká zemědělská univerzita v Praze, Komunikace lesníků a majitelů lesa s veřejností, 2000
- ◆ Staněk, J...: Lesní zákon v teorii a praxi, úplné znění prováděcích předpisů s komentářem, Písek, 1997
- ◆ Staněk, J...: Lesní zákon v teorii a praxi, úplné znění zákona s komentářem, Písek, 1996
- ◆ Ústav pro hospodářskou úpravu lesů Brandýs nad Labem, Rádce vlastníka lesa do výměry 50 ha I., 2005
- ◆ Ústav pro hospodářskou úpravu lesů Brandýs nad Labem, Rádce vlastníka lesa do výměry 50 ha II., 2006
- ◆ Zahradník, P.: Základy ochrany lesa v praxi, 2.vydání, VÚLHM, Lesnická práce, s.r.o., 2006

Články

- Anкета Škody zvěří v českých lesích, časopis Lesnická práce 2/2008
- Bartoš, J.: Státní správa lesů a ochrana lesa podle zákona č.289/1995 Sb., o lesích a navazujících právních předpisů, časopis Zpravodaj ochrany lesa
- Dvořák, P.: Lesní zákon z hlediska vlastníků lesa, příprava novely lesního zákona, časopis Ekologie a právo 2/2005
- Flora, M.: Konečně jasno v otázce právní povahy nároku na náhradu újmy, časopis Lesnická práce 11/2006
- Kaňok, F.: Kategorizace lesů - K záměru nového lesního zákona, časopis Lesnická práce 1/2007
- Klusák, M.: článek z časopisu České právo životního prostředí, 1/2005
- Knížek, M., Liška, J., Soukup, F., Pešková, V., Šrámek, V., Novotný, R.: Výskyt lesních škodlivých činitelů v roce 2007, časopis Lesnická práce 5/2008
- Knížek, M., Liška J.: Riziko vzniku kůrovcové kalamity, časopis Lesnická práce 3/2007
- Lenoč, J.: Lesní zákon na křižovatce dějin, časopis Lesnická práce 6/2007
- Lukášová, V.: Státní vlastnictví lesa - ano, nebo ne? časopis Lesnická práce 8/2006
- Mikeska, M., Vacek, S.: Struktura porostů a trvale udržitelné hospodaření v lese, časopis Lesnická práce 11/2007
- Moucha, P., Pelc F.: Současné lesnictví a ochrana přírody, časopis Ochrana lesů 1/2008
- Příhoda, J.: Nový lesní zákon není aktuální, zákon O státních lesích ano, časopis Lesnická práce 9/2007
- Růžková, M.: VII. konference Sdružení vlastníků obecných a soukromých lesů, časopis Lesnická práce 5/2008
- Rychtecká, P.: Škodliví činitelé lesa v letech 1996–2006 – I. část - Abiotičtí a antropogenní činitelé, časopis Lesnická práce 6/2008
- Staněk, J.: Ještě jednou k věcnému záměru nového lesního zákona, časopis Lesnická práce 11/2006
- Staněk, J.: Potřebujeme zákon o státních lesích?, časopis Lesnická práce 11/2007
- Šišák J.: Ekonomická újma při omezení hospodaření v lesích, časopis Lesnická práce 2/2006

8. OSTATNÍ PRAMENY

Internet

- www.mze.cz
- www.cizp.cz
- <http://www.kr-stredocesky.cz/portal/odbory/zivotni-prostredi/lesnictvi/>
- <http://www.benesov-city.cz/odbor-zivotniho-prostredi/statni-sprava-lesu>

Zákony

- Zákon č. 289/1995 Sb. o lesích
- Zákon č. 149/2003 Sb. o uvádění do oběhu reprodukčního materiálu lesních dřevin lesnický významných druhů a umělých kříženců, určeného k obnově lesa k zalesňování
- Zákon č. 282/1991 Sb. o České inspekci životního prostředí v a její působnosti v ochraně lesa
- Zákon č. 17/1992 sb., o Životním prostředí
- Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny
- Zákon č. 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči
- Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti
- Zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně

Prováděcí předpisy

- Vyhláška 78/1996 Sb., o stanovení pásem ohrožení lesů pod vlivem imisí
- Vyhláška 80/1996 Sb., o pravidlech poskytování podpory na výsadbu minimálního podílu melioračních a zpevňujících dřevin a o poskytování náhrad zvýšených nákladů
- Vyhláška 139/2004 Sb., kterou se stanoví podrobnosti o přenosu semen a sazenic lesních dřevin, o evidenci o původu reprodukčního materiálu a podrobnosti o obnově lesních porostů a o zalesňování pozemků prohlášených za pozemky určené k plnění funkcí lesa.
- Vyhláška 83/1996 Sb., o zpracování oblastních plánů rozvoje lesů a o vymezení hospodářských souborů

- Vyhláška 84/1996 Sb., o lesním hospodářském plánování
- Vyhláška 100/1996 Sb., kterou se stanoví náležitosti žádosti o udělení licence v lesním hospodářství a podrobnosti o udělování licencí v lesním hospodářství
- Vyhláška 101/1996 Sb., kterou se stanoví podrobnosti o opatřeních k ochraně lesa a vzor služebního odznaku a vzor průkazu lesní stráže
- Vyhláška 55/1999 Sb., o způsobu výpočtu výše újmy nebo škody způsobené na lesích
- Vyhláška č. 29/2004 Sb., kterou se provádí zákon č. 149/2003 Sb., o obchodu s reprodukčním materiálem lesních dřevin.
- Vyhláška č. 391/2003 Sb., kterou se stanoví podrobnosti o označování, měření a klasifikaci dříví

Judikatura

- Rozsudek Nejvyššího správního soudu č.j.:2 As 16/2003 – 48 ze dne 13.12.2004
- Rozsudek Nejvyššího soudu č.j.: 25 Cdo 73/2004 ze dne 31.8.2004
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky č.j.: 22 Cdo 509/2003 ze dne 29.7.2003
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky č.j.: 25 Cdo 2183/2001 ze dne 12.6.2003
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu č.j.: 5 A 56/98 – 18 ze dne 23.7.1999

9. PŘÍLOHY

9.1. Tabulky ⁶²⁾

Tabulka 2.1. Vývoj celkové výměry lesních pozemků v tis. ha

V roce	1989	1990	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Plocha lesních pozemků v tis. ha	2629	2 629	2634	2634	2637	2639	2643	2644	2646	2647	2649	2651
Podíl lesních pozemků v %	33,3	33,3	33,4	33,4	33,4	33,5	33,5	33,5	33,5	33,6	33,6	33,7

Tabulka 2.2. Vývoj kategorizace lesů v %

Rok	Hospodářské	Ochranné	Zvláštního určení
1985	68,2	4,0	17,8
1990	58,4	2,5	39,1
1995	57,2	2,7	40,1
1999	77,7	3,6	18,7
2000	76,7	3,5	19,8
2001	76,3	3,4	20,3
2002	76	3,5	20,5
2003	75,6	3,5	20,9
2004	75,4	3,1	21,6
2005	76,1	2,9	21
2006	75,8	2,8	21,4
2007	75,4	2,7	21,9

Tabulka 2.3 Vývoj držby lesů v % z celkové plochy lesů

Lesy	1989	1990	1997	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
státní	95,2	95,8	64,4	63,1	61,5	60,7	60,5	60	59,8	59,6	61,5
obecní			12,5	13,6	14,4	15	15,1	15,4	15,5	15,6	15,9
krajů					0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Zemědělská družstva	4,6	4,1									
Lesních družstev			0,7	0,9	0,9	1	1	1	1	1	1
Veřejných vysokých škol				0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
soukromé	0,2	0,1	22,4	22,1	22,7	22,8	22,9	23,1	23,2	23,3	21,1

Tabulka 3.4. Lesy ve vlastnictví České republiky v roce 2007

Státní organizace s právem hospodařit	Výměra lesa v tis. ha	% výměry všech lesů
Lesy ČR, s.p.	1 341	51,7
Vojenské lesy a statky ČR, s.p.	125	4,8
Lesy MŽP (NP)	96	3,7
Ostatní	22	0,9
Lesy MŽP (AOPK)	0,666	0,03
Původní státní	12	0,5

⁶²⁾ Ministerstvo zemědělství, Zpráva o stavu lesa a lesního hospodářství ČR, 2007
Ministerstvo zemědělství, Zpráva o stavu lesa a lesního hospodářství ČR, 2000

9.2. Formuláře pro vlastníka lesa ⁶³⁾

ROČNÍ HLÁŠENÍ O VÝSKYTU LESNÍCH ŠKODLIVÝCH ČINITELŮ ZA ROK						
				Výměra lesních porostů (ha):		
Lesní správa			Okres:			
(uveďte prosím kontaktní adresu a tel. spojení)			(uveďte okres, kam spadá největší část výměry lesních porostů)			
1. Abiotické vlivy:						
		Plocha [ha]	Objem [m ³]	Poznámka		
Polomy	větrové	x				
	sněhové	x				
	námrazou	x				
Ostatní	exhalace					
	sucho					
	mráz		x			
	požáry					
	jiné					
2. Podkorní hmyz:						
		Objem*	Lapače	Lapáky	Odkrneněno [m ³]	Chemicky asanováno
		[m ³]	[ks]	[m ³]	na lokalitě P	[m ³ na lokalitě P
l. smrkový, l. menší a l. lesklý						
l. severský						
l. vrcholkový (na borovici)						
krasci (na borovici)						
lýkohub sosnový a l. menší						
lýkožrout borový						
lýkožrouti na jedli						
		* včetně lapáků				
3. Listožravý a ostatní hmyz:						
	Výskyt [ha]		Z toho ošetřeno [ha]		Kontrola	Poznámka
	slabý	silný	letecky	pozemně	[ha]	
bekyně mniška						
ploskohřbetky na smrku						
pilatky na smrku						
obaleč modřínový						
housenky na dubech						
klikoroh borový						
4. Ostatní činitelé:						
		Plocha [ha]	Poznámka			
drobní hlodavci						
václavka						
sypavka						
žloutnutí smrku						
odumírání modřínu						
buku						
Datum				Vypracoval		

**Žádost o poskytnutí finančního příspěvku na hospodaření
v lesích podle písmen A až D Zásad pro poskytování příspěvků
na hospodaření v lesích z rozpočtu Středočeského kraje**

3. Otisk prezentačního razítka
podacího místa

1. Podací místo | 2. Reg. č. žádosti

Žadatel

4. Kód žadatele	5. Rodné číslo (FO)	6. IČ (bylo-li přiděleno)	7. DIČ (bylo-li přiděleno)
8. Titul před (FO)	9. Příjmení žadatele (FO)	10. Jméno žadatele (FO)	11. Titul za (FO)
12. Obchodní firma nebo název právnické osoby (PO)			
13. Titul před (PO)	14. Příjmení zástupce právnické osoby (PO)	15. Jméno zástupce právnické osoby (PO)	16. Titul za (PO)
17. Obec	18. Část obce		19. Číslo orientační
20. Městská část	21. Ulice		22. Číslo domu
23. PSČ	24. UTO	25. Telefon	26. Fax
27. Okres	28. Název správce daně (Finanční úřad)		29. Plátce DPH ⁶³⁾

Adresa pro doručování

30. Příjmení a jméno fyzické osoby, obchodní firma nebo název právnické osoby (příp. org. jednotky)	31. Příjmení a jméno zplnomocněného zástupce
32. Obec (městská část, část obce)	33. Ulice
34. Číslo domu	
35. PSČ	36. UTO
37. Telefon	38. Fax

Bankovní spojení

39. Název peněžního ústavu	40. Číslo účtu	41. Kód banky	42. Specifický symbol
----------------------------	----------------	---------------	-----------------------

Předmět finančního příspěvku (požadavek se zaokrouhuje vždy na celé koruny dolů)

43. Příspěvek podle písmene A, písm.:	44. Příspěvek podle písmene B, písm.:	45. Příspěvek podle písmene C, písm.:	46. Příspěvek podle písmene D, písm.:	Počet příloh	
				48. tabulkových	49. ostatních
a)	a)	a)	a)		
b)	b)	b)	b)		
c)	c)	c)	c)		
d)	d)	X	d)		
e)	e)	X	X		
f)	f)	X	X	47. Požadováno celkem	
☐	☐	☐	☐	☐	Kč

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem ve smyslu zákona č. 289/1995 Sb. osoba, na kterou se vztahují práva a povinnosti vlastníka lesa, a souhlasím s zveřejněním údajů stanovených v pravidlech. Prohlašuji, že jsem si vědom, že předmět finančního příspěvku financovaný (i částečně) podle těchto pravidel nesmí být podpořen z jiných státních zdrojů. Prohlašuji, že veškeré údaje uvedené v této žádosti a jejich přílohách jsou pravdivé, úplné a splňují podmínky těchto pravidel a že jsem si vědom právních následků uvedení nepravdivých nebo neúplných údajů.

53. Otisk razítka žadatele
(u právnické osoby vždy)

50. V	51. Dne	52. Podpis
-------	---------	------------

Výsledek projednání

54. Vyřizuje	55. Projednáno dne	56. Přiznáno	57. Podpis
			Kč

⁶³⁾ <http://www.kr-stredocesky.cz/portal/odbory/zivotni-prostredi/lesnictvi/>

9.3 Působnost orgánů státní správy lesů, se kterými přichází vlastník lesa nejčastěji do styku (§ 48 a 48a LZ)

Obecní úřad obce s rozšířenou působností rozhoduje (§48) :

- rozhoduje o pochybnostech, zda jde o pozemky určené k plnění funkcí lesa
- rozhoduje o prohlášení pozemku za pozemek určený k plnění funkcí lesa
- rozhoduje o dělení lesních pozemků, při kterém výměra jednoho dílu klesne pod 1 ha
- rozhoduje o odnětí lesních pozemků plnění funkcí lesa do výměry 1 ha nebo k omezení užívání pro plnění funkce a o výši poplatků za odnětí
- rozhoduje o dočasném omezení nebo vyloučení vstupu do lesa
- rozhoduje o povolení výjimky ze zákazu některých činností v lese
- rozhoduje o stanovení podmínek ke konání organizovaných nebo hromadných sportovních akcí v lese
- rozhoduje o uložení opatření k zajištění bezpečnosti osob a majetku před škodami, které by mohly být způsobeny padáním kamenů, sesouváním půdy, pádem stromů z lesních pozemků, a o tom, kdo ponese náklady s tím spojené
- rozhoduje o uložení opatření v případech mimořádných okolností k zajištění ochrany lesa a půdy
- rozhoduje o výjimkách ze zákazu provádět mýtní těžbu v lesních prostorech mladších než 80 let
- rozhoduje o podmínkách lesní dopravy po cizích pozemcích
- rozhoduje o udělení nebo odnětí licence pro výkon funkce odborného lesního hospodáře
- rozhoduje o pověření právnické nebo fyzické osoby výkonem funkce odborného lesního hospodáře
- ukládá pokuty za přestupky a pokuty za protiprávní jednání
- rozhoduje o uložení opatření k odstranění zjištěných nedostatků, opatření ke zlepšení stavu lesů a plnění jejich funkcí, o zastavení nebo omezení výroby nebo jiné činnosti v lese v případech hrozících škod
- rozhoduje o nezbytných opatřeních k odvrácení hrozícího nebezpečí
- vede evidenci nájmu a výpůjček pozemků určených k plnění funkcí lesa ve správním obvodu
- uplatňuje stanovisko k územně plánovací dokumentaci

- vydává souhlas k vydání územního rozhodnutí, jímž mají být dotčeny pozemky určené k plnění funkce lesa do 1 ha lesa a souhlas k vydání rozhodnutí o umístění stavby nebo využití území do 50 m od okraje lesa
- zajišťuje zpracování lesních hospodářských osnov
- povoluje výjimky ze stanovené velikosti nebo šířky holé seče
- povoluje výjimky ze zákonných lhůt pro zalesnění a zajištění kultur
- ustanovuje lesní stráž a zrušuje ustanovení lesní stráže ve svém správním obvodu
- soustřeďuje údaje lesní hospodářské evidence o lesích a postupují je organizační složce státu
- vykonává dozor nad dodržováním zákona, prováděcích předpisů a rozhodnutí
- vykonává další povinnosti vyplývající pro státní správu lesů ze zákona o lesích, pokud k tomu není příslušný kraj nebo ministerstvo (např. vydávání separátů LHO vlastníkům lesa, metodická a konzultační pomoc pro OLH, vlastníky lesa)

Dle zákona č. 149/2003 Sb., o uvádění do oběhu reprodukčního materiálu lesních dřevin lesnický významných druhů a umělých kříženců, určeného k obnově lesa a k zalesňování, a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o obchodu s reprodukčním materiálem lesních dřevin) provádí tyto činnosti:

- přijímá oznámení dodavatelů o zamýšleném sběru semenného materiálu, odběru částí rostlin a vyzvedávání sadebního materiálu a oznámení dodavatelů o zamýšleném sloučení reprodukčního materiálu a odběru částí rostlin při dalším vegetativním množení
- vystavuje potvrzení o původu reprodukčního materiálu získaného z uznaných zdrojů reprodukčního materiálu ve svém územním obvodu a vedou o tom evidenci
- vystavuje nové potvrzení o původu reprodukčního materiálu pro oddíly získané sloučením oddílů a pro oddíly získané následným vegetativním množením, pro které bylo vystaveno potvrzení o původu, a vedou o tom evidenci
- rozhoduje o uložení pokut dle tohoto zákona
- vykonává dozor, jak fyzické a právnické osoby dodržují ustanovení tohoto zákona, předpisy vydané k jeho provedení a rozhodnutí vydaná na jejich základě, a ukládají opatření k odstranění zjištěných nedostatků
- předává údaje o vystavených potvrzeních o původu státem pověřené osobě

Krajský úřad rozhoduje (§48a):

- o zařazení lesů do kategorie lesů ochranných nebo lesů zvláštního určení s výjimkou vojenských lesů,
- souhlasu k návrhům územně plánovací dokumentace všech stupňů s výjimkou velkého územního celku, pokud umísťuje rekreační a sportovní stavby na pozemky určené k plnění funkcí lesa,
- o souhlasu k návrhům územně plánovací dokumentace obcí s rozšířenou působností, jimiž mají být dotčeny lesní pozemky, pokud není příslušné ministerstvo,
- souhlasu k vydání územního rozhodnutí, jímž mají být dotčeny pozemky určené k plnění funkcí lesa těžbou nevyhrazených nerostů nebo jímž mají být dotčeny pozemky určené k plnění funkcí lesa o výměře 1 ha a více,
- odnětí lesních pozemků plnění funkcí lesa nebo o omezení jejich využívání pro plnění funkcí lesa o výměře 1 ha a více a o výši poplatků za odnětí
- dočasném omezení nebo vyloučení vstupu do lesa, pokud přesahují správní obvod obce s rozšířenou působností,
- stanovení podmínek ke konání organizovaných nebo hromadných sportovních akcí v lese, pokud přesahují správní obvod obce s rozšířenou působností,
- při schvalování plánů o výjimkách ze zákazu provádět mýtní těžbu v lesních porostech mladších než 80 let,
- uložení nebo provedení opatření meliorací a hrazení bystřin v lesích,
- uložení opatření odchylných od ustanovení tohoto zákona v zájmu účelového hospodaření v lesích ochranných a v lesích zvláštního určení,
- výši náhrady a subjektu povinném k poskytnutí této náhrady vlastníkovi lesa z důvodu omezení při hospodaření v lesích ochranných nebo v lesích zvláštního určení
- uložení opatření k odstranění zjištěných nedostatků, opatření ke zlepšení stavu lesů a plnění jejich funkcí, o zastavení nebo omezení výroby nebo jiné činnosti v lese v případech hrozících škod, pokud přesahují správní obvod obce s rozšířenou působností,
- o nezbytných opatřeních k odvrácení hrozícího nebezpečí, pokud přesahují správní obvod obce s rozšířenou působností,
- udělení nebo odnětí licence ke zpracování plánů a osnov,

- povolení, aby k umělé obnově lesa a zalesňování byl použit i reprodukční materiál vybraných lesních dřevin pocházející ze zdroje identifikovaného reprodukčního materiálu,
- o uložení opatření v případě mimořádných okolností, pokud přesahují správní obvod obce s rozšířenou působností a nepřesahují obvod územní působnosti kraje,
- o ukládání pokut tomu, kdo nesplní povinnosti uložené rozhodnutím orgánu kraje.

dále Krajský úřad (mimo správní řízení)

- vyjadřuje se k návrhům tras celostátních a tranzitních liniových staveb a jejich součástí v územní působnosti krajů, schvaluje zpracované plány a povoluje jejich změny; v rámci schvalování plánů povoluje výjimky ze stanovené velikosti nebo šíře holé seče a výjimky ze zákonných lhůt pro zalesnění a zajištění lesního porostu, ve vojenských lesích schvaluje plány Vojenský lesní úřad po projednání s ústředním orgánem státní správy lesů,
- ustanovuje lesní stráž s působností na území kraje a zrušuje ustanovení lesní stráže s působností na území kraje,
- vykonává dozor, jak orgány státní správy, fyzické a právnické osoby dodržují ustanovení tohoto zákona, předpisů vydaných k jeho provedení a rozhodnutí vydaných na jejich základě, s výjimkou vojenských lesů,
- rozhoduje ve sporech o místní příslušnost orgánů státní správy lesů prvního stupně, pokud jedním z orgánů prvního stupně není Vojenský lesní úřad,
- rozhoduje o poskytnutí služeb nebo finančního příspěvku, pokud nejde o lesy v působnosti ministerstva obrany

10. RESUME a NÁZEV PRÁCE V ANGLICKÉM JAZYCE

„ RIGHTS AND DUTIES OF FOREST OWNERS“

SUMMARY – ENGLISH

Forests cover about a third of the territory of the Czech Republic and they are an important component of our environment, landscape elements and – considering their production and non-production functions – part of the life of every one of us.

This study attempts to describe and explain the rights and duties of an owner of this special subject of ownership. Since it is necessary to protect forests for the above mentioned reasons, our law contains a number of legal regulations governing the rights and duties of forest owners which must be followed by every forest owner. It is one of the aims of this study to discuss the provisions of these regulations which apply to forest owners.

At the beginning, this study discusses the basic data on the forests in the Czech Republic, then it proceeds to explain the term ‘ownership’, and describe the main differences and particularities between forest ownership and ‘regular’ ownership. A forest owner is significantly limited in the exercise of his/her ownership rights, particularly by special acts such as Act No. 289/1995 Coll. (Forest Act), Act No. 114/1992 Coll. (Nature and Landscape Protection Act), Act No. 326/2004 Coll. (Act on Plant Health Care), and other.

This study also briefly addresses the question of what type of forest ownership is ‘healthier’ for the forests – whether state or private ownership – because each type has its own specific approach to the fulfillment of rights and duties.

The core of the study is an analysis of the rights and duties of forest owners when managing the forests, protecting the forests from harmful agents and other activities. In the case that legal regulations determine the duties of forest owners, they also govern their responsibility for a breach of these duties and sanctions, which can be imposed therefor. This matter is also discussed in the final part of this study.

The most important source of legal regulations on forest ownership, and thus particularly on ownership rights and duties, is naturally Act No. 289/1995 Coll., Forest Act as amended, and its implementing decrees.

11. KLÍČOVÁ SLOVA – KEYWORDS

Rights and duties of forest owners (Práva a povinnosti vlastníka lesa)

Managing the forest (Hospodaření v lese)

Protecting the forest from harmful agents (Ochrana lesa před škodlivými činiteli)

